

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/I/2021/36100139011168516

ASEAN: FORMOVANIE BUDÚCNOSTI REGIONÁLNEHO ROZVOJA
V JUHOVÝCHODNEJ ÁZII
diplomová práca

2021

Bc. Petra Koniarová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

ASEAN: FORMOVANIE BUDÚCNOSTI REGIONÁLNEHO ROZVOJA
V JUHOVÝCHODNEJ ÁZII
diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia
Študijný odbor: Ekológia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a
hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Dr. habil. Ing. Eva Jančíková, PhD.

Bratislava 2021

Bc. Petra Koniarová

Čestné prehlásenie

Čestne prehlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne, uviedla som použitú odbornú literatúru a internetové zdroje.

Dátum: 17.04.2021

.....

Bc. Petra Koniarová

Pod'akovanie

Srdečne by som chcela pod'akovať vedúcej záverečnej práce Dr. habil. Ing. Eve Jančíkovej, PhD. za cenné rady, profesionálny prístup a veľkú ochotu, s ktorou ma počas celého obdobia písania záverečnej práce sprevádzala.

ABSTRAKT

KONIAROVÁ, Petra: *ASEAN: Formovanie budúcnosti regionálneho rozvoja v Juhovýchodnej Ázii*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Dr. habil. Ing. Eva Jančíková, PhD. Bratislava: FMV, 2021, 79 strán.

Cieľom záverečnej práce je podrobná SWOT analýza medzinárodnej regionálnej organizácie ASEAN. Analyzujeme, akým smerom sa bude Združenie národov juhovýchodnej Ázie v blízkej budúcnosti uberať a aký dopad bude mať pôsobenie medzinárodnej organizácie na región juhovýchodnej Ázie. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 5 grafov. Prvá kapitola je venovaná chronologickej analýze udalostí a procesov, ktoré formovali združenie ASEAN počnúc jeho vznikom do vytvorenia troch spoločení. V ďalšej časti sa charakterizuje hlavný a parciálne ciele ako aj metódy potrebné na ich dosiahnutie. Záverečná kapitola sa zaoberá samotnou SWOT analýzou, kde sú postupne charakterizované silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby, ktoré ovplyvňujú činnosť združenia ASEAN a vplyvajú i na budúcnosť regiónu juhovýchodnej Ázie. Výsledkom riešenia danej problematiky je komplexné zhrnutie zistení prostredníctvom SWOT analýzy a vyvodenie záveru vo vzťahu k stanovenému cieľu.

Kľúčové slová: ASEAN, juhovýchodná Ázia, SWOT analýza, história združenia ASEAN,

ABSTRACT

KONIAROVÁ, Petra: *ASEAN: Shaping the Future of Regional Development in Southeast Asia*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. - Dr. habil. Ing. Eva Jančíková, PhD. Bratislava: FMV, 2021, 79 pages.

The aim of the thesis is a detailed SWOT analysis of the international regional organization ASEAN. We analyse the direction in which the Association of Southeast Asian Nations will take in the near future and what impact the acts of the international organization will have on the region of Southeast Asia. The work is divided into 3 chapters. Contains 5 graphs. The first chapter is devoted to a chronological analysis of the events and processes that shaped the ASEAN, starting with its creation until the creation of three communities. The next section describes the main and partial goals as well as the methods needed to achieve them. The final chapter deals with the SWOT analysis itself, which gradually characterizes the strengths, weaknesses, opportunities and threats that affect the activities of ASEAN and affect the future of the region of Southeast Asia. The conclusion of the work is a comprehensive summary of findings through SWOT analysis and drawing assumptions in relation to the set goal.

Keywords: ASEAN, Southeast Asia, SWOT analysis, history of ASEAN

Obsah

Úvod	9
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ	11
1.1 Obdobie rokov 1945 – 1968	11
1.1.1 <i>Bangkoká deklarácia – založenie ASEAN</i>	13
1.2 Udalosti, ktoré formovali ASEAN v 20. storočí	15
1.2.1 <i>Deklarácia zóny mieru, slobody a neutrality, Zmluva o priateľstve a spolupráci a Deklarácia svornosti ASEAN</i>	15
1.2.2 <i>Zasadnutie ministrov ES – ASEAN, 1978</i>	17
1.2.3 <i>Dohoda o zóne voľného obchodu</i>	18
1.2.4 <i>Regionálne fórum ASEAN</i>	22
1.2.5 <i>Východoázijská hospodárska kríza, dopad na ASEAN a založenie ASEAN + 3</i>	24
1.3 Integrované procesy , ASEAN 10	27
1.3.1 <i>Brunej, vstup do ASEAN</i>	28
1.3.2 <i>Vietnam, vstup do ASEAN</i>	29
1.3.3 <i>Laos, vstup do ASEAN</i>	30
1.3.4 <i>Mjanmarsko, vstup do ASEAN</i>	32
1.3.5 <i>Kambodža, vstup do ASEAN</i>	33
1.4 ASEAN v 21. storočí	36
2 CIEĽ PRÁCE A METODIKA SKÚMANIA	42
3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	44
3.1 Silné stránky združenia ASEAN	45
3.1.1 <i>HDP a ekonomický rast, prílev PZI</i>	45
3.1.2 <i>Pocit vzájomnej spolupatričnosti</i>	48
3.1.3 <i>ASEAN ako významný hráč v globálnej ekonomike</i>	50
3.2 Slabé stránky združenia ASEAN	52
3.2.1 <i>Nevôľa členských štátov ASEAN prijať zodpovednosť za fungovanie organizácie</i>	52
3.2.2 <i>Absencia silných inštitúcií</i>	55
3.2.3 <i>ASEAN v očiach občanov</i>	57
3.3 Príležitosti	58
3.3.1 <i>Multilateralizmus</i>	59
3.3.2 <i>Rastúca geopolitická konkurencia v ázijsko-pacifickom regióne</i>	61
3.3.3 <i>Ekonomický vzostup Ázie</i>	62
3.3.4 <i>Cestovný ruch a turizmus</i>	64
3.4 Hrozby	65
3.4.1 <i>Geopolitické súperenie veľmoci</i>	66
3.4.2 <i>Preferovanie vnútroštátnych výziev pred regionálnymi záujmami</i>	68

3.4.3	<i>Zanedbanie potencionálnych hrozieb</i>	69
3.5	SWOT analýza	71
Záver	73
Zdroje	75

Úvod

V diplomovej práci sa zaoberáme analyzovaním jednotlivých faktorov, ktoré majú dopad na formovanie Združenia národov juhovýchodnej Ázie ako regionálnej organizácie ale i na región samotný. V čom je jedinečnosť tejto organizácie, v ktorých oblastiach vyniká a v ktorých oblastiach je naopak voči zvyšku sveta zaostalou sú otázky, na ktoré hľadáme odpovede.

Hlavným cieľom práce je spracovanie SWOT analýzy Združenia národov juhovýchodnej Ázie a následné vyvodenie záveru, akým smerom sa môže táto regionálna organizácia do budúcnosti uberať. ASEAN ako druhá ekonomicky a politicky najsilnejšia regionálna organizácia predstavuje jedinečnú entitu v medzinárodných vzťahov, ktorej nie je venovaná adekvátna pozornosť. V priebehu približne 50 rokov dokázali jednotlivé členské štáty vybudovať organizáciu, ktorá dosahuje výborné výsledky v ekonomickej oblasti a v oblasti zahraničnej politiky pomáha k udržiavaniu mieru v ázijsko – pacifickom regióne. Potenciál združenia ASEAN je obrovský a my si kladieme otázku, či dokáže združenie tento potenciál využiť a stať sa kľúčovým hráčom v globálnej sfére.

Diplomová práca je rozdelená do troch kapitol, v ktorých je daná problematika podrobne rozobraná. Názov prvej kapitoly je Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí a je rozčlenená na štyri podkapitoly. Prvú podkapitolu s názvom Obdobie 1945 – 1968 venujeme udalostiam, ktoré formovali vznik samotného Združenia národov juhovýchodnej Ázie počnúc koncom druhej svetovej vojny. Obsahom tejto podkapitoly je aj stručný opis zakladajúcej zmluvy Združenia ASEAN – Bangkockej deklarácie. V druhej podkapitole s názvom Udalosti, ktoré formovali ASEAN v 20. storočí sa osobitne venujeme zmluvám, ktoré upravujú a formujú združenie ASEAN ako aj významným samitom, vďaka ktorým dodnes ASEAN spolupracuje s EÚ a so svetovými mocnosťami akými sú Čína alebo Spojené štáty americké. V rámci tejto kapitoly sa venujeme i vytvoreniu Zóny voľného obchodu, procesom s tým spojeným a dopadom finančnej krízy z roku 1997 na združenie ASEAN. Obsahom tretej podkapitoly s názvom Integrované procesy, ASEAN 10 sú prístupové procesy do organizácie v chronologickom poradí. Podrobne sa venujeme udalostiam, ktoré umožnili vstup do Združenia ASEAN Bruneju, Vietnamu, Laosu, Mjanmarsku a Kambodži. V poslednej podkapitole ASEAN v 21. storočí analyzujeme významné udalosti, ktoré túto organizáciu formujú v 21. storočí. Pozornosť sme upriamili na prijatie troch dokumentov: Deklarácie svornosti ASEAN II, Deklarácie svornosti ASEAN

III a Deklarácie o Charte ASEAN. Súčasťou podkapitoly je aj stručná charakteristika skupiny ASEAN plus 6 ako aj dobudovania spoločenstiev ASEAN, s upriamením sa na hospodárske spoločenstvo ASEAN a projekt AEC Blueprint 2025.

V druhej kapitole sa venujeme zedefinovaniu hlavného a parciálnych cieľov práce a následne definujeme i metódy výskumu, ktoré sme v záverečnej práci využívali.

Tretia kapitola s názvom Výsledky práce sa skladá z piatich podkapitol. V rámci jednotlivých podkapitol analyzujeme silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby pre združenie ASEAN. Tieto podkapitoly predstavujú prvky SWOT analýzy, ktorá nám ako metóda výskumu umožňuje dosiahnuť náš hlavný stanovený cieľ. V podkapitole silné stránky sa venujeme analýze vybraných makroekonomických ukazovateľov, ktoré robia zo združenia ASEAN ekonomicky silnú regionálnu organizáciu. Analyzujeme vzájomný vzťah jednotlivých členských štátov, ich dopad na región juhovýchodnej Ázie a postavenie združenia ASEAN na globálnej scéne. V podkapitole slabé stránky sa venujeme analýze nedostatkových oblastí v rámci vzájomnej spolupráce členských štátov združenia ASEAN a slabého inštitucionálneho rámca v združení ASEAN. Zameriavame sa aj na nízku informovanosť obyvateľov členských štátov o činnostiach regionálnej organizácie. V tretej podkapitole s názvom príležitosti zisťujeme ako externé faktory multilateralizmus, geopolitická konkurencia, ekonomický vzostup ázijského kontinentu a rozrastajúci sa trend turizmu pozitívne ovplyvňujú fungovanie združenia ASEAN. V štvrtej podkapitole sa zameriavame na negatívne vonkajšie vplyvy, konkrétne na nárast súperenia svetových veľmocí, uprednostňovanie vnútorných záležitostí pred dosahovaním regionálneho blaha a nakoniec ignorovanie potencionálnych hrozieb a ich možný dopadu na združenie ASEAN. V poslednej kapitole sa zameriavame na zosumarizovanie nami zistených faktorov, ktoré môžu determinovať budúcnosť regionálneho združenia ASEAN

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Združenie národov juhovýchodnej Ázie predstavuje regionálne združenie štátov, ktoré úspešne spolupracuje na politickej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej úrovni a to prostredníctvom vedeckých a výskumných zariadení s cieľom dosiahnuť spoločne stanovené ciele. Bolo založené 5 krajinami 8. augusta 1967 a postupne sa k ASEAN pripojilo ďalších päť krajín. Momentálne Združenie národov juhovýchodnej Ázie predstavuje úspešnú regionálnu organizáciu, ktorá si získala pozornosť a obdiv krajín na celom svete. Toto zoskupenie však aj dnes aj v minulosti čelilo mnohým výzvam, s ktorými sa musí a muselo popasovať. V tejto kapitole sa budeme zaoberať vznikom Združenia národov juhovýchodnej Ázie a procesom, ktoré jeho vzniku predchádzali a tiež pôsobeniu tejto regionálnej organizácie a jej najvýznamnejším úspechom.

1.1 Obdobie rokov 1945 – 1968

Štáty, ktoré sa nachádzajú v regióne juhovýchodnej Ázie boli kedysi kolóniami spadajúcimi pod veľmoci akými boli Veľká Británia, USA, Francúzsko, Holandsko alebo Španielsko. V ranných fázach, pred druhou svetovou vojnou pojem región juhovýchodnej Ázie uznávali západné krajiny iba z hľadiska geografického významu. Počas druhej svetovej vojny na konferencii v Quebecu v auguste 1943 nadobudlo toto pomenovanie presnejší a pragmatickejší význam hlavne v politických a vojenských aspektoch. Označenie územia nachádzajúceho sa severne od Austrálie, južne od Číny, západne od Novej Guiney a východne od Indie ako región juhovýchodná Ázia, bolo použité pri príležitosti zriadenia orgánu SEAC I, kam spojenecké štáty zaradili Malajziu, Sumatru, Thajsko a Barmu (Mjanmarsko). SEAC (South East Asia Command) predstavoval orgán, ktorého hlavnou úlohou bolo riadiť operácie spojencov počas vojny v Pacifiku. Boje prebiehali najmä v Barme, na Cejlóne (Srí Lanka), v Indii, Thajsku, na Filipínach, v Indočíne, Malajzii a Singapore. V júli 1945 počas Postupimskej konferencie bol SEAC I rozšírený o Holandskú východnú Indiu (Indonéziu) a niekoľko krajín Indočíny, ktorými boli menovite južný Vietnam a Kambodža a vytvorili tým nový orgán SEAC II.¹

¹ KELING, Mohamed. The Development Of ASEAN From Historical Approach. In: *Asian Social Science* [online]. 6.7.2011, roč.7, č.7, s.171. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/12122063.pdf>

Prvé pokusy o regionálnu spoluprácu možno datovať od začiatku obdobia po druhej svetovej vojne, kedy si množstvo ázijských krajín vydobylo svoju nezávislosť. Tieto pokusy však vo veľkej miere zahŕňali aj krajiny mimo juhovýchodnú Áziu. V tejto súvislosti bola osobitne dôležitá Afro-ázijská konferencia, ktorú v apríli 1955 usporiadala Indonézia v Bandungu a ktorá poskytla fórum pre presadzovanie nových nezávislých krajín tretieho sveta v Ázii a Afrike.²

Existovalo množstvo dôvodov, ktoré komplikovali a spomaľovali integračné procesy v juhovýchodnej Ázii. Išlo hlavne o sériu indonézske-malajzijských konfrontácií kvôli ostrovu Borneo. Pôvodcom týchto sporov bol Indonézske prezident generál Sukarno, ktorý „počas druhej svetovej vojny spolupracoval s Japoncami, vládol v rokoch 1945-67 a zastával agresívnu politiku voči susednej Malajzii známu ako Konfrontasi.“³ Neustále územné a politické spory a nenadviazanie diplomatických vzťahov poukazovali na potrebu regionálnej organizácie, ktorá by sa s takýmto napätím dokázala vysporiadať. Konfrontasi ukončil nástup Suharta v roku 1965. Nová vláda sa zaviazala viesť politiku znižovania regionálnych konfliktov a svoj odmietavý postoj k vytvoreniu regionálnej organizácie zmenila a stala sa významným podporovateľom regionalizmu.⁴

Jedným z prvých spoločných združení v regióne juhovýchodnej Ázie bola ASA (Association of Southeast Asia), založená 31. júla 1961 v Bangkoku štátmi britské Malajsko, Filipíny a Thajsko. Už prvotné myšlienky štátov ohľadom smerovania tohto zoskupenia boli rozdielne. Zatiaľ, čo si britské Malajsko a Filipíny presadzovali štruktúru podobnú Európskemu hospodárskemu priestoru, Thajsko trvalo na spoločenstve s voľnejšou štruktúrou. Nakoniec ASA nadobudla menej formálny charakter, keďže jej členovia verili, že takýmto spôsobom nalákajú ďalšie štáty juhovýchodnej Ázie k postupnému pridruženiu. Idea zoskupenia s voľnejšou štruktúrou bohužiaľ nebola nečlenmi prijatá a toto spojenie vnímali skôr ako združenie politicky orientované na západ. Jedným z hlavných odporcov tohto zoskupenia bola Indonézia, ktorá vnímala spomínaný politický vplyv západu veľmi

² SOLIDUM, Estrella. Regional Co-operation and ASEAN: The Philippine Experience. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. Jún 1997, roč. 5 č.1, s.52. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379708434094?journalCode=rasi20>

³Indonézia: Dobrý Rytier Pohorel Na Korupcii. In: TREND.sk [online]. 13.5.2014. Dostupné na:

<https://www.trend.sk/spravy/indonezia-dobry-rytier-pohorel-korupcii>.

⁴ KELING, Mohamed. The Development Of ASEAN From Historical Approach. In: *Asian Social Science* [online]. 6.7.2011, roč.7, č.7, s.171. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/12122063.pdf>

negatívne a tiež pre ňu nebolo prijateľné slabé postavenie, ktoré by v ASA nadobudla. Bolo potrebné vytvoriť nové, efektívnejšie a zorganizovanejšie združenie.⁵

Ďalším zo spoločenstiev, ktoré vznikli a zanikli v regióne juhovýchodnej Ázie bolo Maphilindo. Tento názov vznikol skombinovaním Malajska, Filipín a Indonézie a oficiálne bola založená v júli 1963 v Manile. Hlavným cieľom Maphilindo bolo pôvodne spojenie Malajcov, ktorí boli počas koloniálnej éry oddelení. Existovalo však viacero príčin, prečo toto združenie nemohlo fungovať. Išlo najmä o rozličné záujmy zúčastnených národov. Záujmom Filipín a Indonézia bolo naplánovať, ba dokonca dozerat' na vznik Malajzijskej federácie, s čím samozrejme Malajsko nesúhlasilo. Oba spomínané štáty mali územné nezhody s Malajskom, čo dopomohlo aj k rozpadu Maphilindo.⁶

Okrem vyššie spomínaných združení vzniklo v tomto regióne ešte niekoľko spoločenstiev ako napríklad ASPAC (Asian Pacific Council) alebo SEAARC (Southeast Asian Association for Regional Cooperation), z ktorých ani jedno nebolo úspešné. Po celom svete sa začali vynárať pesimistické myšlienky ktoré nasvedčovali, že v tomto regióne ani úspešné zoskupenie nevznikne. Vzhľadom na obrovské množstvo neúspešných zoskupení a svetového skepticizmu si situácia v regióne juhovýchodnej Ázie vyžadovala vznik spoločenstva, ktoré by konečne bolo efektívne a úspešné. V tomto bezútešnom období vzniká Spoločenstvo národov juhovýchodnej Ázie.⁷

1.1.1 Bangkocká deklarácia – založenie ASEAN

Výsledkom dlhých prípravných prác prebiehajúcich v Bangkoku bolo stretnutie ministrov zahraničných vecí Indonézie, Malajzie, Singapuru, Thajska a Filipín. Toto stretnutie trvalo od 5. do 8. októbra 1967 a vyvrcholilo prijatím Deklarácie ASEAN, ktorá je tiež známa ako Bangkocká deklarácia. V deklarácii sa uvádza, že 5 krajín tvoriacich ASEAN bude spolupracovať na dosiahnutí spoločných záujmov, ktoré vychádzajú z potreby ďalej posilňovať už jestvujúce väzby medzi štátmi, založené na regionálnej spolupráci a súdržnosti v ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, vedecko technickej a administratívnej oblasti. Táto spolupráca, ako sa uvádza v deklarácii, by mala tolerovať rovnosť medzi členmi spoločenstva a smerovať k zaisteniu mieru, rozvoja a prosperity v regióne juhovýchodnej

⁵ KELING, Mohamed. The Development Of ASEAN From Historical Approach. In: *Asian Social Science* [online]. 6.7.2011, roč.7, č.7, s.171. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/12122063.pdf>

⁶ Ibid.

⁷ LEE, Seong Min. *ASEAN: brief history and its problems* [online]. 2006, s.19 Dostupné na: <https://www.zum.de/whkmla/sp/0607/seongmin/seongmin.html>

Ázie. Predmetom bola aj efektívnejšia spolupráca v oblasti poľnohospodárstva, priemyslu obchodu a dopravy a spoločné aplikovanie účinnejších metód na zlepšenie kvality života obyvateľstva. Zdôrazňovala sa potreba udržiavať dobré susedské vzťahy, ako prostriedok na dosiahnutie lepšej životnej úrovne, ekonomického blahobytu a urýchlenie hospodárskeho rastu. Päť zakladajúcich štátov sa zaviazalo udržiavať dobré vzťahy s už fungujúcimi globálnymi medzinárodnými organizáciami a regionálnymi organizáciami. Dôležitým bodom Bangkockej deklarácie bola aj otvorenosť združenia voči ostatným štátom juhovýchodnej Ázie, ktoré by boli ochotné dodržiavať princípy fungovania a vzájomne spolupracovať na dosahovaní stanovených cieľov.⁸

Na naliehanie Indonézie bolo v deklarácii uvedené, že všetky zahraničné vojenské základne nachádzajúce sa na území niektorého zo zakladajúcich štátov môžu na tomto území ostať len po súhlase ostatných členov zoskupenia. Je nutné uviesť, že účelom nebolo nepriamo podkopávať nezávislosť a slobodu týchto krajín alebo brzdiť procesy smerujúce k ich národnému rozvoju ale udržanie stabilnosti a bezpečia v regióne.⁹

V Bangkockej deklarácii bola zadefinovaná organizačná štruktúra združenia. Predovšetkým sa rozhodlo o zavedení každoročných stretnutí ministrov zahraničných vecí piatich štátov postupne v každej z piatich krajín. Okrem každoročných stretnutí mali ministri zahraničných vecí možnosť stretnúť sa aj operatívne, ak to situácia vyžadovala. V čase, keď neprebíhali stretnutia mal bežnú agendu na starosti Stály výbor ASEAN. Predsedom bol minister zahraničných vecí alebo zástupca ministra toho štátu, kde sa malo konať najbližšie každoročné stretnutie ministrov. Členmi tohto výboru boli veľvyslanci zvyšných štyroch krajín v danom štáte. Organizačnú štruktúru tvorili okrem Stáleho výboru aj špecializované výbory. Tie prešli od založenia Združenia národov juhovýchodnej Ázie značnými zmenami, ktoré mali pozitívny vplyv na rozvoj celej organizačnej štruktúry. Od svojho vzniku sa členské štáty ASEAN snažili napredovať a zdokonaľovať či už štruktúru združenia alebo samotný mechanizmus fungovania. Bolo založených 11 špecializovaných výborov, ktoré boli zamerané na: civilné letectvo; lodnú dopravu; pozemnú dopravu; meteorológiu; výrobu potravín a rybolov; obchod a priemysel; financie; média; cestovný ruch; vedu a techniku a spoločenské a kultúrne činnosti. Odborníci zamestnaní v týchto špecializovaných

⁸ САМОЙЛЕНКО, Виктор Васильевич. *АСЕАН политика и экономика*. 3.vyd. Moskva: Наука, 1982. 190 s.

⁹ Ibid.

výboroch boli poverení implementáciou konkrétnych spoločných projektov a programov spolupráce, ako aj riešením bežných problémov členských krajín v príslušných oblastiach.¹⁰

1.2 Udalosti, ktoré formovali ASEAN v 20. storočí

Obdobie takmer 40 rokov po založení Združenia národov juhovýchodnej Ázie môžeme charakterizovať ako obdobie, kedy prišlo ku podstatným vnútorným zmenám v podobe prijatia nových dokumentov upravujúcich agendu združenia ASEAN. Vnútorné zmeny neboli jediné, ktoré formovali budúcnosť Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Formovali ju aj vonkajšie zmeny, konkrétne nadväzovanie kontaktov a spolupráce s kľúčovými spoločenstvami vtedajšej éry alebo fázy ekonomického cyklu.

1.2.1 Deklarácia zóny mieru, slobody a neutrality, Zmluva o priateľstve a spolupráci a Deklarácia svornosti ASEAN

Hoci deklarácia prijatá 8. augusta 1967 hovorila o spoločnej bezpečnostnej spolupráci členských krajín, regionálny kódex správania sa v oblasti bezpečnosti v nej zahrnutý nebol. Jedinou metódou navrhovanou na udržanie „regionálneho mieru a stability“ bolo, aby sa členské štáty riadili zásadami Charty OSN. Aj toto môžeme považovať za jednu z príčin, prečo sa v rokoch 1971 a 1976 prijali tri dokumenty, menovite: Deklarácia zóny mieru, slobody a neutrality, Zmluva o priateľstve a spolupráci a Deklarácia svornosti ASEAN. Prijatím týchto troch dokumentov sa v ASEAN začal proces inštitucionálnej transformácie a naštartoval sa funkčný vývoj združenia ASEAN.¹¹

Prvou prijatou zmluvou bola Deklarácia zóny mieru, slobody a neutrality (ZOPFAN) z 27. novembra 1971 na summite v Kuala Lumpur. Na rozdiel od Deklarácie z roku 1967 boli v tomto dohovore stanovené konkrétne inštitucionálne ciele regionálnej spolupráce. Podrobnejšie sa zameriaval na definovanie spolupráce v rámci regiónu a mimo regiónu. Zdokonalila sa najmä koncepcia nezasahovania, kde bol po prvýkrát použitý termín „vonkajšie zasahovanie“. Začala sa postupne vytvárať koncepcia toho, čo vlastne „vonkajšie zasahovanie“ pre ASEAN znamená a ako môžu členské štáty spoločne vystupovať voči nečlenským štátom.¹²

¹⁰ САМОЙЛЕНКО, Виктор Васильевич. *АСЕАН политика и экономика*. 3.vyd. Moskva: Наука, 1982. 190s.

¹¹ KOGA, Kei. Institutional transformation of ASEAN: ZOPFAN, TAC, and the Bali Concord I in 1968 – 1976. In: *The Pacific Review* [online]. 18.4.2014, roč.27, s. 732. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.948566>

¹² Ibid.

Druhou prijatou zmluvou ktorá podporovala mier, stabilitu a spoluprácu v regióne bola Zmluva o priateľstve a spolupráci (TAC), prijatá 24. februára 1976 na Bali. Výsledkom spoločných rokovaní bolo stanovenie šiestich princípov:

- urovnávanie sporov mierovými prostriedkami;
- predchádzanie vnútorným konfliktom;
- zachovanie mieru;
- upevňovanie bezpečnosti;
- nezasahovanie do vonkajších sporov a
- zrieknutie sa hrozby alebo použitia sily.

V zmluve, konkrétne v článkoch 4, 9 a 11, je stanovené, že prostriedkom na dosiahnutie mieru a stability nie je len regionálna spolupráca ale aj značný ekonomický a sociálny rozvoj ekonomík členských štátov. Jednotlivé členské štáty si uvedomovali skutočnosť, že ak v jednotlivých krajinách nebude zabezpečený mier a stabilita na národnej úrovni, na regionálnej úrovni bude dosiahnuť tieto ciele nemožné.¹³

Na konferencii na Bali bola v ten istý deň ako bola prijatá TAC prijatá aj Deklarácia svornosti ASEAN. V tejto zmluve boli zadefinované forma, ciele a stanovenie priorít združenia ASEAN vrátane „stability každého členského štátu a regiónu ASEAN“. Po prvýkrát od vzniku Združenia národov juhovýchodnej Ázie členské štáty uprednostnili podporu národného rozvoja a posilnenie súdržnosti ASEAN pred regionálnou solidaritou. Krajiny združené v spoločenstve ASEAN začali vzájomne spolupracovať v oblasti bezpečnosti v takzvaných netradičných bezpečnostných oblastiach, akými sú prírodné katastrofy a bezpečnosť ľudí.¹⁴

Prínosom TAC bolo aj zriadenie fór a mechanizmov známych pod názvami Samit ASEAN a Sekretariát ASEAN. Prínosom Deklarácie svornosti bolo podrobnejšie zadefinovanie rozsahu regionálnej pôsobnosti a interpretácia výrazu „odolnosť ASEAN“. Tento termín sa používal v situáciách, keď bolo potrebné zdôvodniť uprednostnenie spolupráce medzi členskými štátmi pred širšou regionálnou spoluprácou. Ako už bolo uvedené, pri svojom vzniku členské štáty ASEAN očakávali zapojenie všetkých štátov.

¹³ KOGA, Kei. Institutional transformation of ASEAN: ZOPFAN, TAC, and the Bali Concord I in 1968 – 1976. In: *The Pacific Review* [online]. 18.4.2014, roč.27, s. 732. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.948566>

¹⁴ Ibid.

Keďže sa štáty do zoskupenia nezaintegrovali, vznikla potreba rozlišovať medzi juhovýchodnou Áziou a Združením národov juhovýchodnej Ázie.¹⁵

1.2.2 Zasadnutie ministrov ES – ASEAN, 1978

Po utužení vzťahov v rámci zoskupenia bolo pre členské štáty ASEAN dôležité udržiavať vzťahy aj so zvyškom sveta. Z historického hľadiska existoval medzi Európou a regiónom Juhovýchodnej Ázie spoločný záujem nadväzovať vzájomné hospodárske vzťahy. Prvý podnet spolupráce medzi Európskym spoločenstvom (ES) a Združením národov juhovýchodnej Ázie pochádza z roku 1972, len päť rokov potom čo bol ASEAN založený. Bol vytvorený osobitný koordinačný výbor známy ako „ASEAN Brussels Committee (ABC)“, ktorý spoločne s Európskou komisiou spolupracovali na umožnení prístupu členským štátom ASEAN na trh Európskeho spoločenstva. Pre ASEAN mala táto kooperácia veľký význam, keďže trh ES predstavoval odbytovú destináciu pre suroviny a výrobky pochádzajúce z členských štátov Združenia národov juhovýchodnej Ázie, ale aj potencionálny zdroj priamych zahraničných investícií, ktorý by urýchlil industrializáciu a zvýšil ich ekonomický rast. V Európskom spoločenstve sa vyskytoval voči Združeniu národov juhovýchodnej Ázie určitý stupeň skepticizmu. Združenie ASEAN bolo pomerne mladé spoločenstvo, ktoré si nieslo zlú povesť svojich neúspešných predchodcov. Jedným z kľúčových medzníkov, ktorý zmenili pohľad ES na ASEAN bola konferencia na Bali z roku 1976, na ktorej sa potvrdila stabilita tohto združenia a pominuli obavy, že zanikne ako ostatné spoločenstvá v regióne juhovýchodnej Ázie. Za druhý medzník môžeme považovať stretnutie vládnych predstaviteľov združenia ASEAN s predsedami vlád Japonska, Austrálie a Nového Zélandu z roku 1977, ktoré posilnilo postavenie ASEAN ako regionálneho združenia. Zvýšenie spolupráce medzi ASEAN a ES sa prejavilo povýšením vzťahov na ministerskú úroveň v roku 1978, za ktorým nasledovalo uzavretie dohody o spolupráci medzi ASEAN a ES v roku 1980. Pre Združenie národov juhovýchodnej Ázie znamenalo uzavretie tejto dohody obrovskú prestíž v podobe uznania Európskym spoločenstvom za životaschopné a súdržné regionálne spoločenstvo.¹⁶

¹⁵ KOGA, Kei. Institutional transformation of ASEAN: ZOPFAN, TAC, and the Bali Concord I in 1968 – 1976. In: *The Pacific Review* [online]. 18.4.2014, roč.27, s. 732. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.948566>

¹⁶ WANNAMETHEE, Phan. Western Europe and South-East Asia Co-operation or Competition?: The Importance of the EC for South-East Asia: The ASEAN Perspective. 1.vyd. Londýn: MACMILLAN PRESS LTD, 1997. s.20-21. ISBN 978-0 -333-66125-3

1.2.3 Dohoda o zóne voľného obchodu

Hoci sa členské štáty dohodli v rámci Bangkockej dohody na spoločnej spolupráci v oblasti hospodárenia, techniky a sociálneho života, počas prvých dvadsaťpäť rokov existencie združenia ASEAN bolo toto spoločenstvo v akademických kruhoch často kritizované. Združeniu národov juhovýchodnej Ázie bola vyčítaná hlavne pomalá a nedostatočná ekonomická integrácia. Túto skutočnosť môžeme odôvodniť tým, že počiatočná motivácia tohto spoločenstva bola skôr politická ako ekonomická. Členské štáty sa počas obdobia vzájomnej spolupráce v rámci ASEAN zaoberali v tej dobe podstatnejšími otázkami regionálnej politiky a bezpečnosti. O tejto skutočnosti svedčí aj fakt, že ministri zahraničných vecí sa začali stretávať na každoročných stretnutiach už v roku 1967, čo bolo o 10 rokov skôr ako v prípade ministrov hospodárstva a predsedov vlád.¹⁷

Po prvýkrát bol program hospodárskej spolupráce odprezentovaný až v Deklarácii svornosti z roku 1976. V tomto dokumente však ešte nemôžeme hovoriť o ekonomickej integrácii, skôr o spolupráci, ktorá nemala priamy vplyv na obchod v regióne a ani na priemyselný rozvoj v členských štátoch spoločenstva. Dokonca v samotnej Deklarácii nebol pojem integrácia použitý, keďže tvorcovia politiky ASEAN neboli pripravení uvažovať ani o zóne voľného obchodu ani o colnej únii. V tomto období panovali medzi členskými štátmi veľké rozdiely hlavne v úrovniach hospodárskeho rozvoja, ich priemyselných schopnostiach a postojoch k liberalizácii obchodu. Dosiahnutie konsenzu o akejkoľvek formálnej integrácii trhu, ktorá by mohla priniesť vnímané spravodlivé výhody medzi členskými krajinami nebolo možné.¹⁸

V januári 1992, na samite ASEAN, ktorý sa konal v Singapore členské štáty definitívne odsúhlasili vytvorenie zóny voľného obchodu ASEAN (AFTA), v dôsledku politických a ekonomických zmien vnútri aj mimo spoločenstva. Dohoda stanovila odstránenie ciel a necolných prekážok do pätnástich rokov od januára 1993, s dátumom ukončenia stanoveným na rok 2008. Hlavným nástrojom liberalizácie ciel podľa dohody

¹⁷YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 213-214. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 214. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

AFTA je Spoločný efektívny preferenčný sadzobník (CEPT), z ktorého boli vyňaté poľnohospodárske výrobky a služby.¹⁹

Za jednu z príčin, ktoré umožnili vznik AFTA môžeme považovať ekonomické reformy, ktoré sa udiali v 80. rokoch v Indonézii, Malajzii, na Filipínach a v Thajsku. Tieto štyri krajiny predstavovali protekcionistickejšie štáty v rámci regionálneho zoskupenia a preto keď sa rozhodli jednostranne znížiť dovozné prekážky, malo to vplyv aj na budúcu obchodnú politiku celého združenia ASEAN. Zníženie taríf spoločne so zlepšenou priemyselnou kompetenciou a exportnou konkurencieschopnosťou Indonézie, Malajzie, Filipín a Thajska prispeli k vytvoreniu prijateľnejších schém integrácie trhu. Nemôžeme opomenúť ani prílev priamych zahraničných investícií do regiónu v druhej polovici 80. rokov, ktoré podporili rozvoj výrobných sietí a medziodvetvového obchodu v rámci združenia ASEAN.²⁰

Združenie národov juhovýchodnej Ázie kládlo veľký dôraz na export svojich výrobkov a prilákanie priamych zahraničných investícií, čo môžeme považovať za druhú príčinu vzniku zóny voľného obchodu. ASEAN sa začal obávať konkurencie, ktorú videl v jednotnom európskom trhu, Severoamerickej zóne voľného obchodu alebo v centrách rozvíjajúcich sa vo východnej Európe, Číne a Indii. Vytvorenie zóny voľného obchodu ASEAN vnímali jeho členské štáty ako prostriedok na posilnenie svojej pozície a konkurencieschopnosti, keďže regionálny trh by mal k dispozícii viac ako 400 miliónov ľudí, kombinovanú kúpnu silu viac ako 400 miliárd USD, ktorá by rástla o 6 až 8 percent ročne a širokú škálu zdrojov a zručností. AFTA by ako taká zvýšila atraktivitu ASEAN ako výrobné základne a trhu pre zahraničných investorov a zlepšila vyjednávaciu pozíciu ASEAN voči hlavným obchodným partnerom a investorom.²¹

Netrvalo dlho, a na Spoločný efektívny preferenčný sadzobník sa začala valiť vlna kritiky hneď z niekoľkých dôvodov:

¹⁹ YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 217. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

²⁰ Ibid.

²¹ YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 218. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

- Časový rámec pätnástich rokov na dokončenie voľného obchodu v ASEAN bol príliš dlhý v porovnaní napríklad s harmonogramom liberalizácie obchodu stanovenom počas Uruguajského kola GATT alebo harmonogramom, ktorý si stanovila NAFTA.
- Ekonomické dôvody, prečo by mali byť poľnohospodárske výrobky a služby zo sadzobníka vylúčené neboli zistené.
- Kritici nepovažovali liberalizáciu regionálneho obchodu ako postačujúci prostriedok na podporu exportnej a investičnej konkurencieschopnosti združenia ASEAN. Odporúčali v rámci obchodnej politiky združenia prijať opatrenia, ktoré by prístup k obchodu a investíciám uľahčovali.
- V rámci CEPT nebola doriešená problematika pravidiel pôvodu. Komplikované postupy mali za následok vysoké transakčné náklady, ktoré predstavovali prekážku vo voľnom regionálnom obchode.
- K dispozícii boli tiež obmedzené informácie o povahe a rozsahu netarifných prekážok a o tom, ako by sa tieto prekážky v rámci Spoločného efektívneho preferenčného sadzobníka odstránili.
- V rámci vzniku a implementácie CEPT neexistovalo ustanovenie o mechanizme urovnávania sporov.²²

V septembri 1994 v reakcii na kritiku poukazujúcej na to, že schéma CEPT nebola adekvátna a dostatočne ambiciózná, sa tvorcovia politiky ASEAN rozhodli vykonať významné úpravy. Za najpodstatnejšiu zmenu považujeme skrátenie časového rámca na vytvorenie zóny voľného obchodu z pätnástich (2008) na desať rokov (2003). Taktiež boli do rámca Spoločného efektívneho preferenčného sadzobníka pridané poľnohospodárske výrobky.²³

V roku 1995 navrhla brunejská vláda posunutie termínu dokončenia zóny voľného obchodu na rok 2000. Tento návrh ale nezískal očakávanú podporu zvyšných členov zoskupenia ASEAN, keďže v tomto období sa zamerali na riešenie problémov vo vnútri štátov namiesto plnenia dohodnutých cieľov v rámci zoskupenia. Množstvo krajín muselo čeliť nespokojnosti rozličných záujmových skupín, ale nešlo o jedinú výzvu, ktorá brzdila

²² YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 218. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

²³ YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 219. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

vytvorenie AFTA. Popredným problémom s ktorým sa regionálne združenie snaží v tomto období vysporiadať, bolo udržanie svojej konkurenčnej pozície v rámci globalizácie.²⁴

Predstavitelia členských štátov Združenia národov juhovýchodnej Ázie si uvedomovali, že so stanoveným obdobím 15 rokov na vytvorenie zóny voľného obchodu nemôžu konkurovať ostatným regionálnym združeniam. Na samite ASEAN v thajskom Bangkoku vyjadril túto myšlienku aj singapurský predseda vlády vo svojom úvodnom vyhlásení²⁵: „V roku 1992 sme sa v reakcii na výzvu ekonomického regionalizmu v ostatných častiach sveta rozhodli v priebehu pätnástich rokov založiť zónu voľného obchodu ASEAN (AFTA). V tom čase to bol odvážny krok. Podľa dnešných štandardov to však už odvážne nie je. Napríklad v rámci Uruguajského kola sa krajiny dohodli, že zaviazu svoje clá na priemyselné aj poľnohospodárske výrobky a že ich znížia v priebehu nasledujúcich piatich až desiatich rokov. Spoločný trh EÚ zahŕňa východnú a strednú Európu a s tovarom sa v rámci EÚ bezcolne obchoduje. Podľa NAFTA sú clá na väčšinu mexických tovarov vstupujúcich na americké trhy buď okamžite odstránené, alebo budú odstránené v priebehu nasledujúcich ôsmich rokov. Colná únia Mercosur, založená 1. januára 1995, má nulové colné úrovne pre približne 90 percent jej vnútorného obchodu a do roku 2000 uvoľní clá pre zvyšných 10 percent. ASEAN zjavne už nie je v čele procesu liberalizácie obchodu. Pokiaľ ide o ekonomickú integráciu, ASEAN v skutočnosti zaostáva za ostatnými regiónmi.“²⁶

Výsledkom rokovaní samitu ASEAN bola dohoda členských štátov vytvoriť zónu voľného obchodu ešte pred dohovorovým rokom 2003 a znížiť tarify na čo najväčší objem položiek na max. 5% do roku 2000. Počas rokovaní bolo dohodnuté aj úplné odstránenie všetkých kvantitatívnych obmedzení a necolných prekážok obchodu. Do platnosti vstúpila aj dohoda o zavedení väčšej transparentnosti noriem a ich zosúladení s medzinárodnými normami s cieľom uľahčiť vzájomné uznávanie týchto noriem. Zjednodušený mal byť aj Spoločný efektívny preferenčný sadzobník.²⁷

²⁴YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 219. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

²⁵ Ibid.

²⁶ GOH, Chok Tong. Opening Statement His Excellency Mr. Goh Chok Tong Prime Minister of the Republic of Singapore. [online]. 2012 Dostupné na: https://asean.org/?static_post=opening-statement-his-excellency-mr-goh-chok-tong-prime-minister-of-the-republic-of-singapore

²⁷ YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 220. Dostupné na:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

AFTA a vonkajšie väzby

Členské štáty ASEAN sa prezentujú ako silní podporovatelia Svetovej obchodnej organizácie (WTO) čo potvrdzuje aj skutočnosť, že prvé Stretnutie ministrov WTO sa konalo v Singapure v roku 1996. Jednotlivé členské štáty ASEAN začali postupne znižovať svoje colné sadzby na základe doložky najvyšších výhod, ktorú považujeme za jeden zo základných princípov fungovania WTO. Prvým bol Singapur, ktorý v roku 1994 uplatnil doložku najvyšších výhod na všetky svoje tovary. V prípade ostatných členských krajín môžeme hovoriť iba o čiastočnom uplatnení tohto princípu a to v priebehu rokov 1994 až 1996.²⁸

Zakladajúcim členom Ázijsko-tichomorskej hospodárskej spolupráce (APEC) sú krajiny ASEAN. Aj keď APEC nie je formálnym regionálnym obchodným zoskupením, jej členovia sa zaviazali k liberalizácii obchodu a investícií na dobrovoľnom základe a súhlasili s cieľom obchodovať na báze voľného obchodu. Tento cieľ mali rozvinuté krajiny dosiahnuť do roku 2010 a rozvojové krajiny do roku 2020. V manilskom akčnom pláne pre APEC boli krajiny ASEAN medzi tými, ktoré významne prispievajú k voľnému obchodu v rámci zoskupenia.²⁹

Okrem spolupráce v rámci iných zoskupení predstavitelia ASEAN skúmali možné obchodné väzby aj s ostatnými regionálnymi združeniami ako sú napríklad Mercosur, Juhoafrické rozvojové spoločenstvo alebo Európske združenie voľného obchodu.³⁰

1.2.4 Regionálne fórum ASEAN

Regionálne fórum ASEAN (ARF) predstavuje bezpečnostné fórum, ktoré združuje nie len členské štáty ASEAN ale aj krajiny a zoskupenia, ktoré zdieľajú myšlienku udržiavania mieru a bezpečnosti v Ázijsko-tichomorskom regióne po ukončení studenej vojny. Agenda bezpečnostnej diplomacie sa na prelome 80. a 90. rokov 20. storočia postupne rozširovala a často diskutovanými bezpečnostnými témami boli hlavne zapojenie USA

²⁸ YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science*. [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 229. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

do regiónu, nevyriešené územné spory v Juhočínskom mori, nestabilita na Kórejskom polostrove a šírenie jadrových zbraní.³¹

Na tomto pozadí začali predstavitelia ASEAN zvažovať potrebu zriadenia regionálneho bezpečnostného fóra. Od konca 80. rokov 20. storočia už bolo predložených niekoľko návrhov západnými mocnosťami pričom niektoré z nich boli v zásade formované podľa vzoru Organizácie pre bezpečnostnú spoluprácu v Európe (OBSE). Krajiny ASEAN tieto návrhy až do roku 1992 odmietali. Trvalo dva roky, kým sa sformovalo Regionálne fórum ASEAN. Išlo o prvé multilaterálne bezpečnostné fórum v regióne, ktoré mali viesť menšie a stredné členské štáty ASEAN, čo čiastočne vysvetľuje aj promptné prijatie Regionálneho fóra ASEAN mocnosťami v regióne, konkrétne Čínou a Ruskom.³²

Za najdôležitejšiu výzvu pri formovaní ARF môžeme považovať nájdenie správnej úrovne inštitucionalizácie tohto zoskupenia. Nakoniec sa účastníci AFR vedený Združením národov juhovýchodnej Ázie dohodli na evolučnom prístupe, ktorého charakteristickou črtou je nízka úroveň inštitucionalizácie. Najmä historické skúsenosti spoločenstva ASEAN ovplyvnili toto rozhodnutie ale aj rozhodnutie rozšíriť normy a princípy fóra cestou tzv. „ASEAN way“. V praxi to znamená, že všetky členské štáty ARF dodnes pokračujú v rokovaní o normách, mechanizmoch a štruktúre fóra na základe ich rozdielnych predstáv a očakávaní, ktoré vyplývajú z rozdielov v ich totožnosti ako aktérov medzinárodného systému a ich stratégií pri riešení bezpečnostných otázok v regióne.³³

Primárnou agendou združenia ASEAN v rámci ARF bola podpora jej spôsobu „ASEAN way“ pri riešení regionálnych bezpečnostných problémov. To, že združenie ASEAN bolo tvorené účastníkmi s rozdielnymi svetonázormi a bezpečnostnými záujmami, nebolo prekážkou presadzovania noriem a zásad združenia ASEAN vo fóre. Výzvou v rámci Regionálneho fóra ASEAN bolo účelové zapojenie účastníkov, ktorí neboli členmi Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Bez zapojenia nečlenov do ARF by nebolo možné vymedzenie cieľov a postupov ARF a recipročne dodržiavanie noriem a pravidiel pre vzájomne výhodnú bezpečnostnú spoluprácu. V tejto súvislosti bolo ARF koncipované ako proces socializácie, v rámci ktorého by sa štáty usilovali o nájdenie spoločnej bázy

³¹ MORADA, Noel M. Cooperative Security in the Asia-Pacific The ASEAN Regional Forum: The ASEAN Regional Forum Origins and evolution. 1.vyd. Oxon: Routledge, 2010. s.15

³² Ibid.

³³ MORADA, Noel M. Cooperative Security in the Asia-Pacific The ASEAN Regional Forum: The ASEAN Regional Forum Origins and evolution. 1.vyd. Oxon: Routledge, 2010. s.15-16.

pre bezpečnostnú spoluprácu v súlade s normami ASEAN. Medzi 4 základné oblasti spolupráce boli zaradené: diplomacia založená na konsenze; inkrementalizmus; konzultácie a dialóg a predchádzanie konfliktom.³⁴

V súlade s dodržiavaním noriem mala vzájomná kooperácia v rámci Regionálneho fóra ASEAN uľahčiť jeho budovanie a posilniť postavenie regionálneho združenia vo svete.³⁵

V koncepčnom rámci Regionálneho fóra ASEAN bola jasne vyhradená vedúca úloha členským štátom ASEAN. Iba medzi členskými štátmi združenia sa vymieňalo predsedníctvo v ARF a každoročné ministerské stretnutia ARF sa konali výhradne len v hlavných mestách členov ASEAN. Hoci ostatní účastníci Regionálneho fóra ASEAN, ktorí neboli členmi Združenia národov juhovýchodnej Ázie navrhovali striedanie predsedníctva medzi všetkými členmi ARF, združenie ASEAN návrhy odmietalo a svoju vedúcu úlohu potvrdilo aj v akčnom pláne v Hanoji v roku 1998. Hlavnými odporcami vedúcej pozície štátov ASEAN v rámci ARF boli najmä Japonsko a USA. ASEAN však ustúpilo svojim partnerom-nečlenom v otázke predsedníctva na Stretnutiach medzi zasadnutiami (Inter-Sessional Meetings) a na stretnutiach Podpornej skupiny medzi zasadnutiami Regionálneho fóra ASEAN (Inter-Sessional Support Group), kedy prijali návrh o kolovaní predsedníctva medzi všetkými členmi ARF. Tieto dva orgány boli zriadené za účelom pomáhať predsedovi Stretnutia vysoko postavených predstaviteľov a vydávať odporúčania fóru pri implementácii návrhov. Presnejšie povedané, Stretnutia medzi zasadnutiami boli zriadené na riešenie činností a spolupráce, vrátane mierových operácií a pátracích a záchranných operácií.³⁶

1.2.5 Východoázijská hospodárska kríza, dopad na ASEAN a založenie ASEAN + 3

Nedostatky a nedokonalosti vo fungovaní Združenia národov juhovýchodnej Ázie odkryla nie len na regionálnej ale aj medzinárodnej úrovni východoázijská hospodárska kríza, ktorá trvala od roku 1997 do 1999. Táto kríza vypukla v Thajsku a postupne sa rozšírila nie len do ostatných členských štátov regionálneho združenia ale aj do zvyšku svetu.

³⁴ MORADA, Noel M. Cooperative Security in the Asia-Pacific The ASEAN Regional Forum: The ASEAN Regional Forum Origins and evolution. 1.vyd. Oxon: Routledge, 2010. s. 16.

³⁵ Ibid.

³⁶ MORADA, Noel M. Cooperative Security in the Asia-Pacific The ASEAN Regional Forum: The ASEAN Regional Forum Origins and evolution. 1.vyd. Oxon: Routledge, 2010. s.19.

Združenie ASEAN nedokázalo kríze odolávať a bojovať s ňou jednotne, jednotlivé krajiny boli nejednotné a v niektorých prípadoch konali dokonca protichodne. Táto kríza poukázala a zdôraznila limity v presadzovaní princípu "ASEAN Way" ako aj obmedzenia v princípe "ASEAN identity", na ktorých budovaní sa členské štáty podieľali niekoľko desaťročí.³⁷

Kríze sa podarilo oslabiť združenie ASEAN viacerými spôsobmi. Najskôr narušila dôveru regionálneho združenia v jej vlastný ekonomický úspech, čo bolo základom pre získanie dôvery a uznania na medzinárodnej scéne. Problémy bohužiaľ nastali aj vo vnútri samotnej organizácie, keď k tomu aby mohla čeliť kríze, bol narušený princíp nezasahovania do vnútorných záležitostí jednotlivých členských štátov, základný princíp "ASEAN Way".³⁸

Členské štáty si našťastie uvedomovali vážnosť situácie ako aj potreby nájsť riešenie na nedostatky, ktoré kríza odhalila. V decembri 1997 na druhom neformálnom summite v Malajzii bol vydaný dokument ASEAN Vision 2020, ktorý obsahoval zoznam vyhlásení, ktoré mali posilniť ako princípy tak aj celú komunitu ASEAN. Nasledujúci rok sa stretli predstavitelia členských štátov Združenia národov juhovýchodnej Ázie v Hanoji a vydali Hanojský akčný plán, v ktorom sa zaviazali urýchliť budovanie jednotného trhu, do platnosti vstúpila rámcová dohoda o liberalizácii kapitálových tokov v investičnej oblasti ASEAN (AIA) a taktiež boli rozšírené a posilnené kompetencie Sekretariátu ASEAN.³⁹

Situácia sa riešila aj na úrovni ministrov financií jednotlivých členských štátov. V novembri 1997 prebehlo stretnutie v Manile, kde počas rokovaní vznikla idea vytvorenia kontrolného mechanizmu ASP (ASEAN Surveillance Process), ktorý by monitoroval ekonomickú situáciu v členských štátoch a následne poskytoval včasné varovanie v prípade ekonomických problémov. V roku 1998 bolo ASP záväzne prijaté v spolupráci s Medzinárodným menovým fondom a Ázijskou rozvojovou bankou. Hoci bol mechanizmus regionálnym združením prijatý, postupne sa začala objavovať nevôľa členských štátov poskytovať svoje ekonomické informácie nadnárodnému orgánu. Spoločne aj

³⁷ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 419 – 420. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

³⁸ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 420. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

³⁹ Ibid.

s nedostatočným personálnym zabezpečením Sekretariátu ASEAN, ktorý bol správcom tohto mechanizmu, poukázali na jeho nefunkčnosť.⁴⁰

So svojou vlastnou iniciatívou ako predísť krízam prišlo Thajsko v novembri 1999. Navrhli vytvorenie skupiny "ASEAN trojka", ktorú by tvorili traja predsedovia Stáleho výboru - minulý, súčasný a budúci. Išlo však iba o orgán, ktorého úlohou bolo rokovať o riešeníach otázok regionálneho mieru a stability. Kompetencie rozhodovať alebo vykonávať rozhodnutia mu udelené neboli. Ďalšou slabou stránkou tejto skupiny bol zákaz rokovať o vnútorných záležitostiach členských štátov regionálneho združenia ASEAN. Táto skupina presne ilustrovala problém, s ktorým ASEAN bojoval od svojho vzniku a to byť efektívnym regionálnym združením, na ktoré by jednotlivé štáty preniesli svoju suverenitu.⁴¹

ASEAN plus 3

Potrebu udržiavať stabilitu a bezpečnosť považovali jednotlivé štáty za čoraz dôležitejšiu a to najmä po kríze v rokoch 1997 – 1999. Postupne vzniká zoskupenie pod názvom ASEAN plus 3, ktoré tvorili krajiny ASEAN a Čína, Japonsko a Južná Kórea.⁴²

Prvý samit skupiny ASEAN plus 3 sa konal v decembri 1997 z dôvodu oslavy tridsiateho výročia od založenia Združenia národov juhovýchodnej Ázie ako aj z potreby prerokovať dopady finančnej krízy na krajiny východnej Ázie. Samotný samit slúžil jeho členom ako komplexné diskusné fórum, kde jednotlivé krajiny mohli prezentovať svoje postoje v hospodárskych, politických a bezpečnostných otázkach spadajúcich pod región východnej Ázie. Písomne sa po prvýkrát zaviazali štáty ASEAN a Čína, Japonsko a Južná Kórea spolupracovať najmä v politicko – bezpečnostnej oblasti na samite konajúcom sa v roku 1999, kedy krajiny vydali Spoločné vyhlásenie o východoázijskej spolupráci. V apríli toho istého roku prebehlo stretnutie na úrovni ministrov financií a prvé stretnutia

⁴⁰ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 420. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

⁴¹ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 421. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

⁴² HIDETAKA, Yoshimatsu. Political Leadership, Informality, and Regional Integration in East Asia: The Evolution of Asean Plus Three. In: *European Journal of East Asian Studies*. [online]. 1.1.2005, roč. 4, č. 2, s. 205. Dostupné na: https://brill.com/view/journals/ejea/4/2/article-p205_4.xml

na úrovni ministrov hospodárstva a ministrov zahraničných vecí prebehli o rok neskôr, v roku 2000.⁴³

Vodcovskú úlohu v rámci tohto zoskupenia zohrávajú Čína a Japonsko. Čína prevzala iniciatívu najmä pri budovaní zóny voľného obchodu v regióne juhovýchodnej Ázie a pri zabezpečovaní hospodárskeho rozvoja v oblasti Indočíny. Túto regionálnu spoluprácu považuje za prostriedok, prostredníctvom ktorého si udržiava zdravé vzťahy so Združením národov juhovýchodnej Ázie a vyvažuje vplyv Spojených štátov amerických v medzinárodnom systéme. Vodcovská úloha Japonska je čiastočne obmedzená jeho vnútornou politikou, postupne sa však čoraz viac otvára vzájomnej spolupráci a ochotnejšie prijíma svoju rolu. Medzi hlavné oblasti kde je Japonsko lídrom, spadá najmä spravovanie menovej a finančnej oblasti v regióne a rozvíjanie regionálnych finančných štruktúr.⁴⁴

Mnoho odborníkov v oblasti zahraničnej politiky sa zaoberalo objasnením motívov, ktoré naštartovali integračné procesy vo východnej Ázii. Za jeden z možných motívov je považované rastúce nebezpečenstvo spôsobené zmenami vo vonkajšom prostredí, ktoré by malo fatálne dôsledky na ekonomiku a stabilitu v jednotlivých štátoch. Značný vplyv mohol mať aj rastúci trend smerom k regionalizmu a následné integračné procesy v ostatných regiónoch sveta, čo naštartovalo aj iniciatívu spolupracovať v štátoch východnej Ázie. Za jednu z možných príčin je považované aj pomalé tempo liberalizácie obchodu a investícií v rámci Svetovej obchodnej organizácie a už spomínaná finančná kríza z roku 1997.⁴⁵

1.3 Integračné procesy , ASEAN 10

Už pri vzniku ASEAN bolo hlavnou myšlienkou tohto spoločenstva združovať čo najviac štátov v regióne juhovýchodnej Ázie. Táto myšlienka sa preniesla do skutočnosti koncom 80. rokov a počas 90. rokov 20. storočia. Prvá krajina, ktorá sa pridala k združeniu ASEAN a stala sa jej členským štátom bol Brunej, po ktorom sa postupne popridávali aj

⁴³ HIDEAKA, Yoshimatsu. Political Leadership, Informality, and Regional Integration in East Asia: The Evolution of Asean Plus Three. In: *European Journal of East Asian Studies*. [online]. 1.1.2005, roč. 4, č. 2, s. 212. Dostupné na: https://brill.com/view/journals/ejea/4/2/article-p205_4.xml

⁴⁴ HIDEAKA, Yoshimatsu. Political Leadership, Informality, and Regional Integration in East Asia: The Evolution of Asean Plus Three. In: *European Journal of East Asian Studies*. [online]. 1.1.2005, roč. 4, č. 2, s. 205. Dostupné na: https://brill.com/view/journals/ejea/4/2/article-p205_4.xml

⁴⁵ HIDEAKA, Yoshimatsu. Political Leadership, Informality, and Regional Integration in East Asia: The Evolution of Asean Plus Three. In: *European Journal of East Asian Studies*. [online]. 1.1.2005, roč. 4, č. 2, s. 231. Dostupné na: https://brill.com/view/journals/ejea/4/2/article-p205_4.xml

Vietnam, Laos, Mjanmarsko a Kambodža. V nasledujúcej kapitole sa pokúsime objasniť motívy spomenutých krajín a taktiež aj príčiny, ktoré oddiaľovali ich prístupové procesy.

1.3.1 *Brunej, vstup do ASEAN*

Na rozdiel od ostatných členov Združenia národov juhovýchodnej Ázie sa Brunej pripojil k združeniu ASEAN v januári 1984, krátko po získaní úplnej nezávislosti od Británie. Ukončilo sa tak takmer 150 rokov pôsobenia Bruneju v britskom protektoráte. Preto sa nemožno čudovať, že Brunej pripisuje združeniu ASEAN - prvej medzinárodnej organizácii ku ktorej sa formálne pripojil taký veľký význam. Pre malý nový štát vznikajúci v regióne, ktorý zažil fázy politickej nestability predstavoval možnosť regionálnej spolupráce a účasti v kolektívnych podnikoch jedinečnú príležitosť na ekonomický a sociálny rast.⁴⁶

Otázka vstupu do združenia ASEAN bola načrtnutá ešte počas britskej nadvlády nad týmto územím. V roku 1981 sa konalo štrnásť ministerské stretnutie ASEAN v hlavnom meste Filipín, Manile. Na túto konferenciu bol prizvaná aj Brunejská delegácia, na ktorej čele bol princ Mohamed Bolkiah. Pre Brunej predstavovala účasť na ministerskom stretnutí príležitosť po prvýkrát pôsobiť na medzinárodnej úrovni, aj keď len ako pozorovateľ. V pozícii pozorovateľa sa brunejská delegácia zúčastnila aj na pätnástej ministerskej konferencii v Singapure a preto nebolo prekvapením, keď v júni 1983 na nasledujúcej ministerskej konferencii v Bangkoku prejavil princ Mohamed záujem o vstup Bruneja do združenia ASEAN. V tomto čase ešte stále riadila vonkajšie záležitosti Bruneja britská vláda.⁴⁷

O polnoci 31. decembra 1983 vyhlásil vládnucci panovník sultán Hassanal Bolkiah nezávislosť Bruneja. Nový štát sa zaviazal, že sa bude usilovať o udržanie priateľských vzťahov medzi národmi na princípe vzájomného rešpektovania nezávislosti, zvrchovanosti, rovnosti a územnej celistvosti všetkých národov a to s vylúčením vonkajších zásahov. Následne po splnení formálnych požiadaviek, ktoré musí štát spĺňať, aby sa mohol stať

⁴⁶ THAMBIPIILLAI, Pushpa. Brunei Darussalam and ASEAN: Regionalism for a small state. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. 2.1.2008, roč.6, s. 80. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379808434116>

⁴⁷ THAMBIPIILLAI, Pushpa. Brunei Darussalam and ASEAN: Regionalism for a small state. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. 2.1.2008, roč.6, s. 83. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379808434116>

súčasťou Združenia národov juhovýchodnej Ázie, bol Brunej 7. januára 1984 oficiálne prijatý všetkými zakladajúcimi štátmi na krátkej ceremónii v Jakarte.⁴⁸

1.3.2 Vietnam, vstup do ASEAN

Za počiatkový bod, kedy Vietnam prejavil vôľu spolupracovať s ASEAN a začal zvažovať pridruženie do tohto združenia môžeme považovať rok 1976. Prelomovým sa v zahraničnej politike Vietnamu stalo vyhlásenie vtedajšieho ministra zahraničných vecí, ktoré zahŕňalo:

- zásady rešpektovania nezávislosti, zvrchovanosti a územnej celistvosti krajín juhovýchodnej Ázie;
- zákaz použitia hrubej sily a narúšania mieru medzi krajinami juhovýchodnej Ázie;
- navrhol všetkým štátom regiónu aby nedovolili cudzím krajinám využívať ich územie s cieľom intervenovať v regióne;
- kultúrnu výmenu a hospodársku spoluprácu medzi štátmi v regióne;
- výzvu na nezávislosť, mier a neutralitu regiónu juhovýchodnej Ázie.⁴⁹

Množstvo z týchto bodov sa vo svojej podstate zhodovalo so základnými princípmi fungovania združenia ASEAN, veľkým problémom však boli napäté vzťahy medzi Vietnamom a Thajskom.⁵⁰

Snaha Vietnamu o zlepšenie vzťahov s členskými štátmi ASEAN sa prejavila v roku 1978, kedy postupne minister zahraničných vecí a neskôr aj predseda vlády navštívili všetky členské krajiny a absolvovali rokovania s ich predstaviteľmi. Na urovanie napätých vzťahov s Thajskom sa vietnamský predseda vlády Pham Van Donga zaviazal nepodporovať komunistické strany v žiadnej z členských krajín a postupne všetkým štátom navrhol uzavrieť pakt o neútočení. ASEAN ostával pri nadväzovaní vzťahov s Vietnamom opatrný,

⁴⁸ THAMBIPILLAI, Pushpa. Brunei Darussalam and ASEAN: Regionalism for a small state. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. 2.1.2008, roč.6, s. 83 Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379808434116>

⁴⁹ AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 534-535. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf

⁵⁰ AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 535. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf

hoci rokovania boli na dobrej ceste. Najpozitívnejší prístup k Vietnamu mala Indonézia, hoci ako ostatné štáty aj oni boli obozretní.⁵¹

Zbližovanie Vietnamu a ASEAN spomalil v 80. rokoch 20. storočia konflikt v Kambodži. Podstatou tohto konfliktu boli vietnamské vojenské intervencie do Kambodže v roku 1978, po ktorých nasledovalo zvrhnutie vlády a založenie provietnamskej vlády a Kambodžskej ľudovej republiky. S týmto postupom ASEAN samozrejme nesúhlasil a odmietol uznať Kambodžskú ľudovú republiku. Vyzval Vietnam na stiahnutie vojsk z územia Kambodže a podporil kambodžskú skupinu bojujúcu proti novej vláde. Problémovou oblasťou bola thajsko-kambodžská hranica, z ktorej sa prelievali boje aj do Thajska. Hoci od druhej polovice 80. rokov môžeme opäť sledovať zlepšovanie vzťahov medzi Vietnamom a Združením štátom juhovýchodnej Ázie, ukončenie konfliktu v Kambodži bolo nevyhnutnou podmienkou na otvorenie otázky spolupráce s Vietnamom. Konflikt bol oficiálne uzavretý až v roku 1991 Parížskymi dohodami.⁵²

Po formálnom ukončení konfliktu v Kambodži môžeme sledovať postupnú integráciu Vietnamu do ASEAN, ktorá sa začala pristúpením Vietnamu k Zmluve o priateľstve a spolupráci v roku 1992, za ktorým nasledovalo v roku 1994 založenie Regionálneho fóra ASEAN, v ktorom bol Vietnam zakladajúcim členom a v roku 1995 sa stal oficiálnym členom Združenia národov juhovýchodnej Ázie.⁵³

1.3.3 Laos, vstup do ASEAN

V období, keď už zakladajúce štáty Združenia národov juhovýchodnej Ázie utužovali vzájomné vzťahy a podpísali Bangkockú zmluvu sa Laos nachádzal uprostred občianskej vojny, ktorá vypukla už v roku 1955 medzi kráľovskou laoskou vládou, podporovanou USA a hnutím, na ktorého čele stála Laoská ľudová revolučná strana. Boj o politickú moc bol ukončený v roku 1975 víťazstvom komunistického hnutia, ktoré sa pretransformovalo do hlavnej vládnucej strany zmenil sa oficiálny názov krajiny na Laoskú

⁵¹AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 535. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf

⁵² AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 535 – 537. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf

⁵³ AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 537-538. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf

Ľudovodemokratickú republiku a vláda vyhlásila, že pričlenenie sa do ASEAN neprichádza do úvahy, keďže ide o nástroj amerického imperializmu.⁵⁴

Obdobie rokov 1975 - 1986 bolo charakteristické studenou vojnou. Toto obdobie môžeme charakterizovať ako ideologickú vojnu medzi Sovietskym zväzom, ktorý presadzoval myšlienky socializmu a Spojenými štátmi americkými, ktoré sa riadili myšlienkami kapitalizmu. Vzhľadom na komunistické zriadenie v Laoskej ľudovodemokratickej republike, kde bol vládnu stranou prijatý socialisticky orientovaný politický režim a centrálne plánovaná ekonomika, smerovali toky vzájomného obchodu a politickej spolupráce hlavne do socialistických krajín - Sovietskeho zväzu, do krajín východnej a strednej Európy, Vietnamu, Číny, Severnej Kórey a Kuby.⁵⁵

Pohľad komunistickej strany Laoskej ľudovodemokratickej republiky na ASEAN sa ani plynutím času nezlepšil, dokonca môžeme hovoriť a zhoršení vzťahov. Obchodné vzťahy s Thajskom, jedným zo zakladajúcich členov združenia ASEAN sa narušili, pretože Thajsko bolo výrazne podporované USA počas obdobia politickej nestability v Laose. Ekonomika Laoskej ľudovodemokratickej republiky zostala uzavretá až do roku 1986, keď si zhoršené hospodárske podmienky a vonkajšie prostredie vyžiadali prechod od centrálne plánovanej ekonomiky k trhovo orientovanému systému. Všeobecne môžeme obdobie od 1967 až do roku 1986 považovať za obdobie zamrznutých vzťahoch medzi Združením národov juhovýchodnej Ázie a Laoskou ľudovodemokratickou republikou.⁵⁶

Smerovanie a budovanie vzťahov so štátmi v regióne juhovýchodnej Ázie môžeme datovať od roku 1992, keď Laos spoločne s Vietnamom pristúpil k Zmluve o priateľstve a spolupráci a obdržal tak status pozorovateľa v spoločenstve ASEAN. Vzhľadom na to, že Vietnam sa stal členom ASEAN, sa Laoská ľudovodemokratická republika tiež chcela pridružiť k Združeniu štátov juhovýchodnej Ázie a oficiálne požiadala o členstvo v marci 1996 a členom sa stala 23. júla 1997. V porovnaní s minulým desaťročím vo vývoji Laosu

⁵⁴ LEEBOUAPAO, Leeber – SAYASENH, Amphaphone. Lao PDR. [online]. 2017. s. 143. Dostupné na: https://www.eria.org/ASEAN_50_Vol_3_Complete_Book.pdf

⁵⁵ LEEBOUAPAO, Leeber – SAYASENH, Amphaphone. Lao PDR. [online]. 2017. s. 143 – 144. Dostupné na: https://www.eria.org/ASEAN_50_Vol_3_Complete_Book.pdf

⁵⁶ LEEBOUAPAO, Leeber – SAYASENH, Amphaphone. Lao PDR. [online]. 2017. s. 144. Dostupné na: https://www.eria.org/ASEAN_50_Vol_3_Complete_Book.pdf

pozorujeme veľký pokrok k budovaniu vzájomnej spolupráce a upusteniu od politickej izolácie.⁵⁷

1.3.4 Mjanmarsko, vstup do ASEAN

V období formovania Združenia národov juhovýchodnej Ázie prechádzalo Mjanmarsko⁵⁸ zložitou vnútornou situáciou. V roku 1962 sa k moci dostala vojenská junta, ktorú predstavovala Revolučná rada na čele s generálom Ne Winom, čo znamenalo na dlhé obdobie koniec demokracie. V krajine sa začala uplatňovať stratégia pod názvom Barmská cesta k socializmu, ktorá spájala prvky marxizmu, nacionalizmu a budhizmu. V praxi sa tento spôsob vládnutia prejavil znárodňovaním pôdy, podnikov a aj služieb napr. bankovníctva a štát sa stal jediným regulátorom zahraničnoobchodnej výmeny. Výsledkom bola masívna emigrácia najmä čínskych a indických podnikateľov ako aj prudký prepád ekonomiky.⁵⁹

V počiatočnej fáze sa v oblasti zahraničnej politiky upustilo od akýchkoľvek politických, ekonomických ale i vojenských spojenectiev a presadzovala sa idea udržiavania "priateľstva so všetkými" krajinami. Tento princíp neutrality bol zahrnutý aj v novoprijatej ústave. Zmena nastala začiatkom sedemdesiatych rokov, kedy si diktátorská vláda uvedomila dôležitosť zahraničných kontaktov ako aj priamych zahraničných investícií pre rozvoj v krajine a Mjanmarsko začalo dostávať množstvo rozvojovej pomoci hlavne z USA, Japonska a vtedajšieho západného Nemecka.⁶⁰ Avšak vzťahy so západom sa začali pomaly narúšať v priebehu osemdesiatych rokov, kedy bolo brutálne potlačených niekoľko protestov proti vládnemu režimu a aj napriek prísľubu demokratických volieb sa pri moci stále držala vojenská junta. Táto situácia vyústila zastavením medzinárodného financovania Mjanmarska západnými mocnosťami a približovanie sa k Čínskej ľudovej republike.⁶¹

⁵⁷ LEEBOUAPAO, LEEBER – SAYASENH, Amphaphone. Lao PDR. [online]. 2017. s. 144. Dostupné na: https://www.eria.org/ASEAN_50_Vol_3_Complete_Book.pdf

⁵⁸ Do roku 1989 bol oficiálny názov štátu Barma

⁵⁹ DEVI, KONSAM SHAKILA. Myanmar under the Military Rule 1962 – 1988. In: *International Research Journal of Social Sciences* [online]. 15.9.2014. roč. 10, č.3, s. 46. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/303457482_Myanmar_under_the_Military_Rule_1962-1988

⁶⁰ DEVI, KONSAM SHAKILA. Myanmar under the Military Rule 1962 – 1988. In: *International Research Journal of Social Sciences* [online]. 15.9.2014. roč. 10, č.3, s. 48. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/303457482_Myanmar_under_the_Military_Rule_1962-1988

⁶¹ MCCARTHY, STEPHEN NEIL. Burma and Asean: Estranged Bedfellows. In: *Asian Survey* [online]. December 2008, roč. 48, č. 6, s. 914. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/29469065_Burma_and_Asean_Estranged_Bedfellows

Mjanmarsko sa na začiatku deväťdesiatych rokoch ocitlo v zložitej hospodárskej ale i ekonomickej situácii. Vzhľadom na pozastavenie prívlu financií sa pristúpenie do združenia ASEAN javil ako najlepší možný plán. Po vstupe do regionálneho spoločenstva by získalo prístup k medzinárodnému financovaniu najmä od Svetovej banky, spoločne s ostatnými členskými štátmi by získalo aj hlas v OSN ako aj možnosť rokovať o dôležitých politických otázkach s mocnosťami ako USA, EÚ, Japonsko a India. Za veľmi podstatné a prospešné považovala vojenská junta aj dodržiavanie princípu nezasahovania do vnútorných záležitostí jednotlivých členských štátov. Západné štáty nepovažovali za správne prijať do regionálneho združenia štát, v ktorom nefungujú základné demokratické princípy a sloboda slova. ASEAN však mal diametrálne odlišný pohľad a začali s Mjanmarskom viesť rokovania o budúcom pristúpení prostredníctvom princípu konštruktívneho zapojenia. Táto ideológia presadzovala myšlienku, že podporou obchodných, diplomatických, ekonomických a sociálnych väzieb s autoritatívnym režimom by mal sociálno – ekonomický pokrok a rast strednej triedy priniesť i politickú liberalizáciu. Ďalším dôvodom, prečo sa zdalo Mjanmarsko atraktívne pre zvyšné členské štáty ASEAN boli veľké zásoby prírodného bohatstva, najmä dreva, drahokamov a rýb ako aj lacná pracovná sila.⁶²

Mjanmarsko sa zúčastnilo stretnutia ASEAN v roku 1994 na pozvanie Thajska, kde Rangún vyhlásil, že podpíše Zmluvu o priateľstve a spolupráci (TAC). V nasledujúcom roku bolo prijatá ako oficiálny pozorovateľ na zasadnutie ASEAN a v roku 1996 sa pripojilo k regionálnemu fóru ASEAN. Hoci sa Spojené štáty intenzívne snažili zabrániť vstupu Mjanmarska do ASEAN, v júli 1997 mu bolo udelené plné členstvo a generáli vojenskej junty sľúbili, že budú dodržiavať princípy a dohody prijaté v rámci regionálneho spoločenstva.⁶³

1.3.5 Kambodža, vstup do ASEAN

Kambodža získava nezávislosť v roku 1954 po ukončení Prvej indočínskej vojny a následným prijatím Ženevským dohôd. Panovníkom novovzniknutého štátu sa stáva Sihanouk a zavádza v krajine autoritatívny vládnci režim, proti ktorému sa postupne

⁶² MCCARTHY, Stephen Neil. Burma and Asean: Estranged Bedfellows. In: *Asian Survey* [online]. December 2008, roč. 48, č. 6, s. 917. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/publication/29469065_Burma_and_Asean_Estranged_Bedfellows

⁶³ CRIBB, Robert. BURMA'S ENTRY INTO ASEAN: BACKGROUND AND IMPLICATIONS. In: *Asian Perspective* [online]. 3.5.2018, roč. 22, č. 3, s. 49 – 62. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/42704181?seq=1>

začínali ohradzovať ako západné mocnosti tak aj komunisti. Nespokojnosť narastala aj vo vnútri štátu a v roku 1963 vznikajú základy organizácie, ktorá bola neskôr známa pod pomenovaním Červení Kméri.⁶⁴

Počas prvého desaťročia svojej existencie vnímal kambodžský kráľ ako najväčšiu hrozbu najmä Thajsko a vtedajší Južný Vietnam, ktorí boli spojencami Spojených štátov amerických. Sihanouk prejavoval práve voči USA veľké nesympatie, ktoré prerastali až do prejavov antiamerikanizmu. Taktiež sa obával aj úspechu komunistov vo Vietnamskej vojne a možnosti zjednotenia Vietnamu, čím by výrazne narástol ich vplyv v regióne. Vzhľadom na tieto obavy vyhlásila Kambodža neutralitu v medzinárodných záležitostiach a dodatočne v roku 1965 prerušila všetky vzťahy so Spojenými štátmi americkými. V tom istom roku sa však priblížila Číne. Postupne slabol aj vplyv Sihanouka a prehlbovali sa konflikty medzi komunistickými partizánmi najmä na severovýchode krajiny a pod nátlakom vlastných ministrov boli v roku 1969 obnovené aj diplomatické vzťahy s USA.⁶⁵

V apríli 1970 počas kráľovej návštevy v Sovietskom zväze ho vlastné Národné zhromaždenie odvolalo z funkcie hlavy štátu. Sihanouk sa však bez boja nevzdal a prevratu chcel zabrániť pomocou kambodžských komunistických síl. Nová vláda sa zaviazala zbaviť Kambodžu Vietnamských komunistických jednotiek avšak realita bola diametrálne odlišná a ani s pomocou amerických a juhovietnamských vojsk sa im nepodarilo komunistov poraziť. V roku 1973 po uzavretí dohody o prímerí medzi USA a Severným Vietnamom sa podpora kambodžských komunistov znížila. Tých však táto skutočnosť neodradila a aj napriek americkej pomoci, ktorú dostávalo hlavné mesto sa Červeným Kmérom podarilo vládu zvrhnúť a 1975 ovládnuť hlavné mesto. Kambodža sa dostala pod silný vplyv Číny, ktorá si z nej plánovala vybudovať svoju poľnohospodársku základňu. Tento režim bol voči občanom Kambodže obzvlášť krutý a odhaduje sa, že v priebehu rokov 1975 – 1979 zomrelo okolo 1,5 milióna obyvateľov, čo predstavovalo zhruba 20 percent celkovej

⁶⁴ CHANDLER, David. CAMBODIA. In: *Britannica*. [online] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Cambodia/Independence>

⁶⁵ Ibid.

populácie Kambodže z roku 1975.⁶⁶ V roku 1978 obsadili hlavné mesto vietnamské sily a zvrhli tak vládu Červených Kmérov.⁶⁷

Narastali aj nepokoje voči vietnamskej nadvláde a v roku 1982 bola vytvorená exilová vláda na čele so Sihanoukom, ktorá bola aj medzinárodne uznávaná ako oficiálna vláda Kambodže. Vo vnútri štátu avšak silnú podporu nemala a do značnej miery bola aj neúčinná. Zmena nastala až v roku 1989, kedy prostredníctvom ekonomického bojkotu vedeného Spojenými štátmi americkými a upadajúcej moci Sovietskeho zväzu Vietnam opúšťa územie Kambodže. Na čele štátu stál od roku 1991 opäť Sihanouk a po rokovaníach s OSN bola na územie štátu vyslaná mierová misia, ktorej cieľom bolo monitorovať vnútropolitickú situáciu. V roku 1993 prebehli pod dohľadom OSN prvé demokratické voľby, v ktorých zvíťazila monarchistická politická strana Funcinpec, avšak dovtedy vládnuca Kambodžská ľudová strana odmietala prijať výsledky volieb. Po dohode s OSN vzniká nová koalícia víťazných monarchistov a Kambodžskej ľudovej strany (KLS) na čele so Sihanoukom a s Kambodže sa opätovne stáva monarchia. Aj keď politické prostredie v Kambodži bolo neisté, Kambodža bola pozvaná na rôzne ministerské stretnutia ASEAN a podpísala Zmluvu o priateľstve a spolupráci (TAC) v roku 1995. V tom istom roku získala aj status pozorovateľa pri ASEAN a v máji 1997 ministri zahraničných vecí ASEAN v Kuala Lumpur oznámili, že Kambodža sa spolu s Laosom a Mjanmarskom stane členom ASEAN v júli toho istého roku. Vplyv KLS bol však príliš veľký či už v súdnictve alebo armáde a moc ich koaličného partnera postupne strácala na význame. Toto správanie vyvrcholilo v roku 1997 brutálnym prevratom proti svojim koaličným partnerom, čo oddialilo vstup Kambodže do ASEAN a znepokojilo i ostatné štáty, ktoré poskytovali Kambodži finančnú pomoc. Hnutie Červených Kmérov sa rozpadlo v roku 1998 a v Kambodži bol po prvýkrát za posledných 30 rokov mier.⁶⁸ Oficiálnym členom Združenia národov juhovýchodnej Ázie sa Kambodža stala 30. apríla 1999.⁶⁹

V rokoch 1979 – 1990 bolo Združenie národov juhovýchodnej Ázie na čele medzinárodnej opozície voči vpádu a ovládnutiu Kambodže Vietnamom. Spoločne s USA a Čínou vystupovali na pôde OSN voči protiprávnemu vietnamskému vládnemu režimu

⁶⁶ KIERNAN, Ben. The demography of genocide in Southeast Asia: The Death Tolls in Cambodia, 1975-79, and East Timor, 1975-80. In: *Critical Asian Studies* [online]. 2003, roč. 35, č. 4, s. 3 – 4. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1467271032000147041>

⁶⁷ CHANDLER, David. CAMBODIA. In: *Britannica*. [online] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Cambodia/Independence>

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

nastolenému v Kambodži a ASEAN spolupracoval ako pri vojenských zásahoch tak aj diplomatických rokovaniach, ktorých cieľom malo byť ukončenie konfliktu.⁷⁰

1.4 ASEAN v 21. storočí

Vývoj Združenia národov juhovýchodnej Ázie počas prvých pätnásť rokov 21. storočia ovplyvnili najmä prehĺbenie vnútorných vzťahov jednotlivých členských štátov, ktoré sa prejavilo prijatím najskôr Deklarácie svornosti ASEAN II a následným prijatím Deklarácie svornosti III, Deklarácie o Charte ASEAN ako aj vytvorením Hospodárskeho spoločenstva ASEAN a prijatím dokumentu AEC Blueprint 2025. Rozšírila sa aj spolupráca v rámci východoázijského regiónu a zoskupenie ASEAN + 3 bolo rozšírené na zoskupenie ASEAN + 6.

Deklarácia svornosti ASEAN II

V októbri 2003 sa konal druhý Bali samit, na ktorom bola po prvýkrát predstavená Deklarácia svornosti ASEAN II, ktorá nadväzovala na Deklaráciu svornosti ASEAN z roku 1976. Obsahom tohto dokumentu bol zámer vytvoriť spoločenstvo ASEAN, ktoré by bolo založené na troch pilieroch:

- Hospodárske spoločenstvo ASEAN (AEC)
- Politicko – bezpečnostné spoločenstvo ASEAN (ASC)
- Spoločensko – kultúrne spoločenstvo ASEAN (ASCC).

Rok 2015 bol určený ako rok, kedy malo byť ukončené budovanie týchto troch pilierov.⁷¹

Hospodárske spoločenstvo vzniklo s cieľom vybudovať z regionálneho združenia ASEAN integrovaný jednotný trh a výrobnú základňu, pričom budú dodržiavané dohody AFTA, AIA a dohoda o službách (AFAS). Politicko - bezpečnostné spoločenstvo dostalo za úlohu zabezpečovať vzájomnú politickú a bezpečnostnú spoluprácu ako aj dohliadať a dbať na to, aby bol v regióne udržiavaný mier a stabilita. V rámci tohto piliera bola vyzdvihnutá zásada nezasahovania do vnútorných záležitostí avšak zmluva TAC ako aj Regionálne fórum ASEAN mali byť dôležitými komponentmi pri vytváraní a udržiavaní mierového regionálneho prostredia. V rámci posledného piliera sa členské štáty dohodli

⁷⁰ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 416. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

⁷¹ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 420. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

na vzájomnom poskytovaní základných sociálnych služieb a podpory najchudobnejším občanom v rámci celého regionálneho združenia.⁷²

ASEAN plus 6

Prvýkrát bola myšlienka rozšíriť skupiny ASEAN plus 3 o ďalších členov, konkrétne Austráliu a Nový Zéland vyriešená v roku 2002 bývalým ministrom Japonska Junichiom Koizumim. Následne sa v roku 2005 konal Východoázijský samit, ktorého sa po prvýkrát okrem členských štátov združenia ASEAN a Číny, Japonska a Južnej Kórey zúčastnili aj Nový Zéland, Austrália a India. O dva roky neskôr, v roku 2007 na samite vo Filipínach bola na návrh nového predsedu vlády Japonska Shinza Abeho prijatá Komplexná dohoda o hospodárskom partnerstve vo východnej Ázii (CEPEA), v rámci ktorej bola vytvorená študijná skupina poverená zabezpečiť regionálnu integráciu všetkých 16 krajín. Výsledkom tohto samitu bolo aj rozšírenie spolupráce jednotlivých členských štátov prostredníctvom organizovania pravidelných stretnutí na úrovni ministrov hospodárstva, zahraničných vecí a energetiky, čo bolo v očiach členov považované za pokrok smerom k funkčnejšiemu rámcu pre východoázijskú spoluprácu.⁷³

Spolupráca 16 krajín regiónu východnej Ázie bola rozšírená aj na energetickú a environmentálnu oblasť, ktorých dôležitosť postupne v rámci globálneho meradla narastá. Japonsko ako jeden z lídrov tohto zoskupenia považuje ASEAN + 6 za skupinu, ktorá disponuje vhodnými podmienkami na rozvoj spolupráce i v obchodnej a investičnej oblasti. V prípade hospodárskej spolupráce zohrávali hlavnú úlohu princípy a zásady prijaté v rámci vzájomných dohôd. Odborníci z Inštitútu Ázijskej rozvojovej banky vnímajú za jadro spolupráce najmä skupina ASEAN + 3 avšak ASEAN + 6 považuje za neoddeliteľnú súčasť, bez ktorej by sa regionálna spolupráca rozvíjať nemohla.⁷⁴

⁷² NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 420 – 421. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

⁷³ TERADA, Takashi. The origins of ASEAN+6 and Japan's initiatives: China's rise and the agent–structure analysis. In: *The Pacific Review*. [online]. 18.3.2010, roč. 23 č. 1 s. 72. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740903398348>

⁷⁴ KAWAI, Masahiro. – WIGNARAJA, Ganeshan. ASEAN+3 or ASEAN+6: Which Way Forward? [online]. 2007. s. 10 – 11. Dostupné na: https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/con_sep07_e/kawai_wignaraja_e.pdf

Deklarácia o Charte ASEAN

V roku 2005 na samite v Kuala Lumpur bol prijatý veľmi dôležitý dokument - Deklarácia o Charte ASEAN a následne v roku 2007 predostrela skupina významných osôb (EPG) svoje odporúčania na samite v Singapore. Navrhovali vytvoriť formálny mechanizmus riešenia sporov, prostredníctvom ktorého by sa riešili otázky ako politického tak aj ekonomického charakteru. Rozhodovanie v rámci tohto mechanizmu malo byť založené na princípe nadpolovičnej väčšiny, okrem otázok v oblasti bezpečnostnej a zahraničnej politiky, kde bol zachovaný princíp jednomyselnosti. Taktiež predostreli návrh sankcionovať členské štáty v prípade závažného porušenia zásad združenia ASEAN, v ojedinelých prípadoch zbaviť členský štát jeho práv v rámci regionálneho združenia eventuálne ho úplne z organizácie vylúčiť. Vlády členských krajín však možnosť uvaliť sankcie odmietli a monitorovací mechanizmus zriadili len ako pozorovací orgán, ktorý nedisponuje právom vymáhateľnosti. Názory na prijatie Deklarácie o Charte ASEAN sa líšia. Kritici charty tvrdia, že ASEAN stagnuje a žiadny inštitucionálny pokrok nie je pozorovateľný. Na druhej strane sa nachádzajú odborníci, ktorí majú opačný názor a tvrdia, že prijatie Deklarácie je maximálnym úspechom vzhľadom na rozmanitosť členských štátov v rámci Združenia národov juhovýchodnej Ázie.⁷⁵

Deklarácia svornosti ASEAN III

Prijatiu Deklarácie svornosti ASEAN III a jej vstupu do platnosti predchádzali udalosti zo samitu v Jakarte, ktorý sa konal v roku 2011. Situácia v regióne sa pomaly menila a na povrch sa dostávali problémy, s ktorými sa ASEAN počas svojho vzniku stretol po prvý raz. Hlavnými témami o ktorých sa viedli rokovania, boli hospodárska recesia v Číne a jej dopad na ASEAN ako celok ale aj jednotlivé členské štáty, veľké rozdiely a zaostávanie niektorých štátov v oblasti rozvoja, zhoršujúca sa klimatická situácia spojená s cezhraničným znečisťovaním ovzdušia, narastajúci počet prírodných katastrof ako aj čoraz častejšie sa vyskytujúci terorizmus v regióne. Lídri členských štátov ASEAN na základe týchto rokovaní vytýčili hlavné priority budúcej spolupráce, ktoré sa mali dosahovať na základe princípu "Komunita ASEAN v Globálnom spoločenstve národov" (ASEAN Community in a Global Community of Nations). V rámci tohto princípu bolo hlavným cieľom vytvoriť do roku 2022 spoločnú platformu zameranú na:

⁷⁵ NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 422. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>

- posilnenie pozície Združenia národov juhovýchodnej Ázie na medzinárodných fórach týkajúcich sa globálnych zmien vo svete;
- vytvorenie Komunity ASEAN pri dodržiavaní základných noriem, princípov a hodnôt;
- posilnenie úlohy ASEAN pri riešení záujmových nezhôd, s cieľom zaistiť jednotlivým členským štátom priaznivé podmienky na ich rozvoj;
- rozšírenie právomocí Sekretariátu ASEAN, ktorý sa mal stať hlavným orgánom zabezpečujúcim podporu regionálneho združenia v Globálnom spoločenstve národov.⁷⁶

Deklarácia svornosti III bola prijatá v roku 2012 na samite v Bali a založená bola na princípoch prijatých na samite v Jakarte. Predstavitelia jednotlivých členských štátov vyjadrili potrebu vzájomnej spolupráce v rámci 3 pilierov a vôľu podieľať sa na aktivitách, ktoré mali byť implementované do ich národných štruktúr. Medzi hlavné činnosti Hospodárskeho spoločenstva členské štáty zaradili ekonomickú spoluprácu, posilnenie ekonomickej stability v regióne a bližšiu a intenzívnejšiu spoluprácu s medzinárodnými organizáciami.⁷⁷

Spolupráca v rámci Politicko – bezpečnostného spoločenstva pokrývala najmä dve skupiny aktivít. Prvou bol politický rozvoj, ktorý mal byť dosiahnutý prostredníctvom dodržiavania demokratických princípov, ochrany základných ľudských práv a slobôd a zabezpečením sociálnej spravodlivosti. Druhá skupina aktivít mala smerovať k zabezpečeniu a presadzovaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti cez aktívnu účasť združenia ASEAN na mierotvorných misiách, podporovania boja proti terorizmu a medzinárodnému zločinu a mierovému riešeniu sporov.⁷⁸

Do aktivít Spoločensko – kultúrneho spoločenstva boli na základe Deklarácie svornosti III zaradené činnosti ako podieľanie sa na globálnej spolupráci v rámci krízového manažmentu, environmentálna udržateľnosť a klimatické zmeny, zabezpečenie dostupnej

⁷⁶ CABALLERO – ANTHONY, Mely. Understanding ASEAN's centrality : bases and prospects in an evolving regional architecture. In: *The Pacific Review*. [online]. 13.6. 2014, roč. 27, č. 4 s. 578. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.924227>

⁷⁷ CABALLERO – ANTHONY, Mely. Understanding ASEAN's centrality : bases and prospects in an evolving regional architecture. In: *The Pacific Review*. [online]. 13.6. 2014, roč. 27, č. 4 s. 564. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.924227>

⁷⁸ CABALLERO – ANTHONY, Mely. Understanding ASEAN's centrality : bases and prospects in an evolving regional architecture. In: *The Pacific Review*. [online]. 13.6. 2014, roč. 27, č. 4 s. 578. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.924227>

a adekvátnej zdravotnej starostlivosti, vzdelania a prístupu k technológiám, ochrana kultúrneho dedičstva a zvýšenie kvality života občanov žijúcich v regióne juhovýchodnej Ázie.⁷⁹

Ambície jednotlivých členských štátov Združenia národov juhovýchodnej Ázie vyjadrené v Deklarácii svornosti III odrážali odhodlanie regionálneho združenia prevziať vedúcu úlohu v riešení rastúcich regionálnych a globálnych výziev.⁸⁰ V tomto duchu sa vedúci predstavitelia zaviazali prijať koordinovanejšiu, súdržnejšiu a koherentnejšiu pozíciu združenia ASEAN v globálnych otázkach tak, aby každému štátu plynuli z členstva rovnaké výhody a bolo prospešné pri ich ďalšom rozvoji.⁸¹

Dokončenie budovania Hospodárskeho spoločenstva ASEAN a AEC Blueprint 2025

Za jeden z najväčších úspechov v rámci Združenia národov juhovýchodnej Ázie je považované dokončenie budovania Hospodárskeho spoločenstva ASEAN v roku 2015.⁸² Táto udalosť umožnila členským štátom vytvoriť tretiu najväčšiu ekonomiku v Ázii a siedmu na svete, v ktorej sa združuje približne 655 miliónov ľudí⁸³ a ponúka množstvo príležitostí v podobe obrovského trhu s hodnotou viac ako 3,11 bilióna USD.⁸⁴

Na 27. Samite v Kuala Lumpur bol vedúcimi predstaviteľmi členských štátov ASEAN prijatý dokument, AEC Blueprint 2025, platný od roku 2016 do roku 2025, v ktorom sa lídri zaväzujú naďalej spolupracovať a prijímať také strategické opatrenia, aby Hospodárske spoločenstvo ASEAN napredovalo a stalo sa významným hráčom v globálnej ekonomike. Tento dokument je súčasťou stratégie ASEAN 2025: Spoločne napredovať (ASEAN 2025: forging ahead together), ktorá obsahuje aj budúce plány Politicko – bezpečnostného Spoločenstva – APSC Blueprint 2025 a Spoločensko – kultúrneho Spoločenstva – ASCC Blueprint 2025.⁸⁵

⁷⁹ CABALLERO – ANTHONY, Mely. Understanding ASEAN's centrality : bases and prospects in an evolving regional architecture. In: *The Pacific Review*. [online]. 13.6. 2014, roč. 27, č. 4 s. 580. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.924227>

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Backgrounder: ASEAN Community's building process. In: *Xinhua*. [online]. 26.4.2018. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2018-04/26/c_137137653.htm

⁸² ASEAN Economic Community. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/asean-economic-community/>

⁸³ O'NEILL, Aaron. Total population of the ASEAN countries from 2010 to 2020. [online]. 21.4.2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/796222/total-population-of-the-asean-countries/#:~:text=In%202019%2C%20the%20total%20population,Singapore%2C%20Thailand%2C%20and%20Vietnam.>

⁸⁴ O'NEILL, Aaron. Gross domestic product of the ASEAN countries from 2010 to 2020. [online]. 26.1.2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/796245/gdp-of-the-asean-countries/>

⁸⁵ ASEAN Economic Community. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/asean-economic-community/>

V rámci dokumentu AEC Blueprint 2025 bolo vyčlenených 5 oblastí, ktoré majú kľúčové postavenie pre budúci rozvoj Hospodárskeho Spoločenstva ASEAN:

- Vysoko integrované a súdržné hospodárstvo;
- Konkurencieschopný, inovačný a dynamický trh ASEAN;
- Posilnenie a prepojenie odvetvovej spolupráce;
- Odolný, inkluzívny a na ľudí zameraný ASEAN a
- Globálny ASEAN.⁸⁶

Dosiahnutie výsledkov v týchto oblastiach má byť zabezpečené prostredníctvom opatrení stanovených pre každú oblasť zvlášť, ktoré budú postupne rozpracované a implementované do pracovných plánov sektorových orgánov Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Aby bola zabezpečená účinnosť a relevantnosť prijatých opatrení, budú sektorové plány pravidelne prehodnocované a aktualizované. Podporovaná bude aj spolupráca so súkromným sektorom, či už na národnej alebo regionálnej úrovni, vplyvom ktorej sa zabezpečí plynulejší postup integračného procesu.⁸⁷

Na rozdiel od svojho predchodcu AEC Blueprint 2015 je AEC Blueprint 2025 odvážnejší a perspektívnejší. Kladie osobitný dôraz na rozvoj malých a stredných podnikov a na rast zameraný na inovácie, ktorý má regiónu pomôcť pri prechode z hospodárstva zameraného na výrobu, na hospodárstvo zamerané na produktivitu práce a na využitie globálnych megatrendov, ktoré formujú celý región juhovýchodnej Ázie ako aj jednotlivých členov združenia ASEAN. Aj v budúcnosti plánujú členské štáty spolupracovať a napredovať s cieľom pokračovať v udržiavaní mieru, hospodárskeho rozvoja a prosperity v regióne juhovýchodnej Ázie.⁸⁸

⁸⁶ ASEAN Economic community blueprint 2025. [online]. s. 1. Dostupné na: https://www.asean.org/storage/2016/03/AECBP_2025r_FINAL.pdf

⁸⁷ ASEAN Economic Community. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/asean-economic-community/>

⁸⁸ ASEAN: a journey towards regional economic integration. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/storage/2017/09/ASEAN-50-Final.pdf>

2 CIEĽ PRÁCE A METODIKA SKÚMANIA

Hlavným cieľom našej záverečnej práce je analýza faktorov, ktoré vplývajú na formovanie regionálnej organizácie ASEAN – Zduženie národov juhovýchodnej Ázie. Okrem hlavného cieľa sme si stanovili i parciálne ciele, ktorými sú chronologická analýza udalostí formujúcich združenie ASEAN do podoby ako ho poznáme dnes, analýza jednotlivých zmlúv prijatých združením ASEAN a poskytnutie prehľadu o prístupových procesoch, ktoré prebiehali koncom 20. storočia. Tieto čiastkové ciele sme zaradili do teoretickej časti inžinierskej práce a nachádzajú sa v prvej kapitole. V praktickej časti sme sa zamerali na náš hlavný cieľ a pomocou SWOT analýzy sme sa sústredili na silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby, ktoré majú dopad na formovanie budúcnosti regionálneho rozvoja v juhovýchodnej Ázii.

Samotnému vypracovaniu inžinierskej práce predchádzal výskum, pri ktorom sme využili prevažne teoretické metódy skúmania, vďaka ktorým sme danú problematiku mohli podrobnejšie analyzovať. Zo všeobecných teoretických metód sme využili hlavne abstrakciu, analýzu, osobitne sme ako metódu skúmania v praktickej časti využili SWOT analýzu, syntézu a komparáciu.

V prvej časti našej práce sme sa zamerali predovšetkým na chronologické usporiadanie udalostí a procesov, ktoré združenie ASEAN od jeho vzniku charakterizujú a formujú. Využívali sme hlavne sekundárne zdroje, ktoré pozostávali zo zahraničných knižných ale aj internetových zdrojov. Išlo predovšetkým o dokumenty, ktoré boli prístupné na webovej stránke združenia ASEAN a zahraničné odborné články uverejnené v prestížnych vedeckých časopisoch. V tejto fáze nášho výskumu sme využili metódu abstrakcie, kedy sme podstatné fakty zapracovali do našej práce a naopak od nepodstatných faktov sme abstrahovali. Z historického hľadiska sme pomocou analýzy rozoberali postupný vývoj Združenia národov juhovýchodnej Ázie a následne sme využitím metódy syntézy zapracovali naše zistenia do našej inžinierskej práce. Už v spomínanej druhej, praktickej časti sme taktiež získavali údaje o danej problematike zo zahraničných zdrojov, využili sme predovšetkým publikáciu K. Mahbubaniho - *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Následne sme sa zamerali na zostavenie SWOT analýzy združenia ASEAN.

SWOT analýza predstavuje metódu, kedy sa daný cieľ zisťuje prostredníctvom určenia silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb. V našom prípade sme zisťovali, či predstavuje združenie ASEAN úspešnú a efektívnu regionálnu organizáciu a vplyv tejto

organizácie na formovanie regiónu juhovýchodnej Ázie. Silné stránky predstavujú interné atribúty, ktorými organizácia disponuje a ktoré môže využívať pri dosahovaní cieľa. Slabé stránky taktiež predstavujú vnútorné atribúty organizácie ale z negatívneho hľadiska. Reprezentujú predovšetkým vlastnosti, ktoré sťažujú dosiahnutie stanovené cieľa. Príležitosti a hrozby zaraďujeme medzi externé faktory, ktoré organizácií buď uľahčujú alebo sťažujú podmienky na dosiahnutie stanoveného cieľa.

	užitočné na dosiahnutie cieľov	škodlivé na dosiahnutie cieľov
vnútorné atribúty organizácie	S – silné stránky	W – Slabé stránky
vonkajšie atribúty organizácie	O – príležitosti	T – ohrozenia

Vlastné spracovanie

V praktickej časti sme využili metódu komparácie, kedy sme v niektorých prípadoch porovnávali regionálnu organizáciu ASEAN s ostatnými regionálnymi organizáciami, akými sú napríklad Európska únia alebo Africká únia. Použili sme aj komparáciu niektorých makroekonomických ukazovateľov s cieľom poukázať na zmeny, ktorými združenie ASEAN počas svojho vývoja prechádzalo.

Avšak v niektorých prípadoch sme boli značne limitovaný vzhľadom na úzke spektrum sekundárnej literatúry zaoberajúcej sa SWOT analýzou regionálnych medzinárodných organizácií ako aj aktuálnych publikácií, ktoré skúmajú združenie ASEAN a jeho činnosť v posledných rokoch 21. storočia. Z toho dôvodu sme čerpali najmä z publikácie K. Mahbubaniho.

3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

Združenie národov juhovýchodnej Ázie predstavuje svojím spôsobom živý organizmus, ktorý disponuje určitými silnými a slabými stránkami a je ovplyvnené aj vonkajšími príležitosťami či hrozbami. ASEAN, ale aj každá iná regionálna organizácia oplýva jedinečnou kombináciou faktorov, akými sú geografia, história, politika, kultúra alebo národná identita, ktoré túto organizáciou formujú a robia z nej jedinečného hráča na globálnej scéne.

Ak by sme v krátkosti porovnali Združenie národov s inými regionálnymi zoskupeniami, akými sú napríklad Európska únia, Šanghajská organizácia spolupráce, Organizácia amerických štátov alebo Rada pre spoluprácu v Perzskom zálive, prišli by sme k záveru, že ASEAN je relatívne stabilné a silné zoskupenie, ktoré netrpí toľkými dysfunkciami ako jej spomínaní regionálni súper. ⁸⁹

V tomto krátkom zozname je samozrejme najsilnejším regionálnym zoskupením Európska únia, ktorej hrubý domáci produkt vo výške 15,5 bilióna USD predstavuje čiastku zhruba päť násobne väčšiu, ako je hrubý domáci produkt združenia ASEAN. ⁹⁰ V posledných rokoch však musela čeliť vnútorným nepokojom spojených so vzostupom populizmu, ktoré vyvrcholili odchodom Veľkej Británie z EÚ 31.12.2020. Táto udalosť poukazuje na fakt, že ani najsilnejšie regionálne združenie nie je nezraniteľné, možno práve naopak, je spomedzi spomínaných zoskupení jedno z najzraniteľnejších. ⁹¹

Na základe rýchleho prieskumu K. Mahbubani uvádza, že takmer každé regionálne združenie trpí osobitnou nefunkčnosťou, ktorá brzdí a ochromuje jeho rozvoj. V prípade Organizácie amerických štátov uvádza za príčinu jej nefunkčnosti dominujúce postavenie USA. Podobný problém má aj Šanghajská organizácia spolupráce, v ktorej zastáva vedúcu úlohu Čína, ktorá navyše rozhoduje o budúcnosti tejto organizácie. To znamená, že jednotlivé členské štáty na rozdiel od EÚ alebo ASEAN nepocitujú kolektívnu zodpovednosť za dianie v združení a nie sú ochotné sa podieľať na kolektívnom rozhodovaní. V Rade pre spoluprácu v Perzskom zálive je hlavnou príčinou jej nefungovania

⁸⁹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 166. ISBN 10: 9814722499.

⁹⁰ O'NEILL, Aaron. Gross domestic product of the ASEAN countries from 2010 to 2020. [online]. 26.1.2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/796245/gdp-of-the-asean-countries/>

⁹¹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 166. ISBN 10: 9814722499.

nízka úroveň dôvery medzi jej jednotlivými členmi. Autor považuje túto skutočnosť za veľmi zaujímavú, keďže organizáciu spája spoločný jazyk, náboženstvo, sociálna štruktúra i geopolitické záujmy jej jednotlivých členov.⁹²

Cieľom tejto kapitoly bude prostredníctvom SWOT analýzy poukázať na fakty, ktoré robia zo Združenia národov juhovýchodnej Ázie pomerne silnú a stabilnú organizáciu. Postupne budeme analyzovať silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby regionálneho združenia ASEAN.

3.1 Silné stránky združenia ASEAN

ASEAN, ako regionálna organizácia pôsobí vo svete už viac ako 50 rokov, počas ktorých sa z tohto regionálneho združenia stal silný hráč v globálnej ekonomike. Medzi silné stránky Združenia národov juhovýchodnej Ázie môžeme zaradiť:

- strategické umiestnenie v dynamickom ázijskom regióne;
- všeobecne vysoký ekonomický rast;
- dobré makroekonomické základy;
- vybavenosť prírodnými zdrojmi a biodiverzita;
- rozsiahle výrobné kapacity;
- rastúca mladá populácia a rozširujúca sa stredná trieda;
- prílev priamych zahraničných investícií;
- pocit vzájomnej spolupatričnosti medzi členskými štátmi;
- významný hráč v globálnej ekonomiky.⁹³

3.1.1 HDP a ekonomický rast, prílev PZI

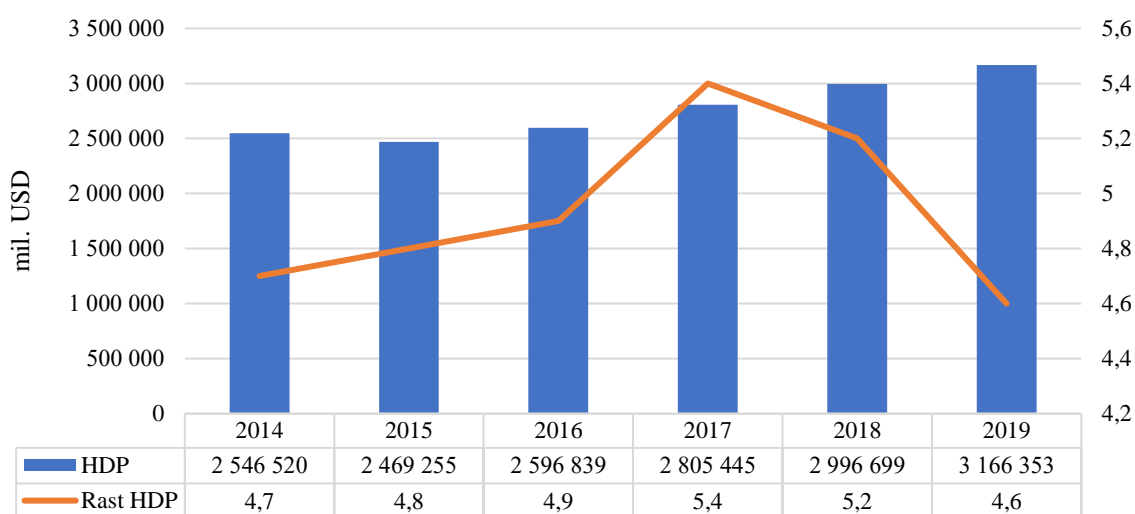
Medzi jednu z mnohých silných stránok združenia ASEAN ale aj jeho členských štátov, môžeme zaradiť pozoruhodné výsledky makroekonomických ukazovateľov, kvalitnú pracovnú silu a relatívne mladú populáciu.⁹⁴

⁹² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 166. ISBN 10: 9814722499.

⁹³ YUE, Chia Siow. The ASEAN Economic Community: Progress, Challenges, and Prospects. In: *ADB Working Paper Series*. [online]. 2013. s. 5. Dostupné na: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/156295/adb-wp440.pdf>

⁹⁴ Asian Development Bank Institute. *ASEAN 2030 Toward a Borderless Economic Community Asian Development*. 2014. s. 46 – 47. ISBN: 978-4-89974-052-0.

Graf 1: Hrubý domáci produkt, 2014 - 2019

Vlastné spracovanie podľa údajov dostupných na:
<https://data.aseanstats.org/indicator/AST.STC.TBL>.

Na základe údajov uvedených v grafe môžeme pozorovať hrubý domáci produkt ako aj tempo rastu ekonomiky za obdobie 2014 – 2019. V prípade dosahovaných hodnôt HDP je najnižšia hodnota zaznamenaná v roku 2015, kedy predstavovalo kolektívne HDP desiatich štátov ASEAN približne 2,47 bilióna USD. Naopak najvyššia hodnota bola dosiahnutá v roku 2019, kedy predstavovalo HDP približne 3,16 bilióna USD. V prípade tempa rastu HDP môžeme vidieť postupný nárast v rokoch 2015 a 2016 a prudký nárast v roku 2017, kedy dosahovalo tempo rastu svoju najvyššiu hodnotu, 5,4%. Od roku 2017 sledujeme pokles v raste tempa ekonomiky, ktoré v roku 2019 dosiahlo hodnotu 4,6%. Pri porovnaní so svetovým rastom ekonomiky dosahuje ASEAN zhruba dvojnásobné hodnoty rastu. Rast svetového HDP sa počas sledovaného obdobia pohyboval na hodnotách približne 2,6%. Nezvyčajným javom je, že hoci od roku 2017 tempo rastu ekonomiky klesá, samotný hrubý domáci produkt i naďalej rastie.^{95,96}

Ekonomický rast v regionálnom združení ASEAN je poháňaný najmä jeho obyvateľmi, prostredníctvom impozantnej kvalifikovanej pracovnej sily a následným vytváraním bohatšej strednej vrstvy, ktorá poháňa domácu spotrebu. Za posledných 20 rokov existencie združenia ASEAN narástla pracovná sila približne o 100 miliónov ľudí

⁹⁵ The World Bank: GDP growth (annual %). [online]. Dostupné na:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

⁹⁶ ASEANStatsDataPortal: Gross domestic product (GDP) in ASEAN, at current prices (nominal), in US dollars (Annually ; Quarterly). [online]. Dostupné na: <https://data.aseanstats.org/indicator/AST.STC.TBL.5>

a predpokladá sa, že do roku 2030 narastie o ďalších 59 miliónov ľudí, čo by zo Združenia národov juhovýchodnej Ázie spravilo tretiu najväčšiu pracovnú silu na svete za Čínou a Indiou. Dobré výsledky dosahuje aj v oblasti priamych zahraničných investícií a v roku 2018 predstavovalo štvrtú globálne najpopulárnejšiu investičnú destináciu a druhú najväčšiu v rámci Ázie, kde prvenstvo získala Čína.⁹⁷

Hlavných príčin, prečo je obchodný záujem zahraničných investorov o tento región taký veľký, je hneď viacero. Môžeme sem zaradiť zjednodušenie obchodovania v rámci regiónu vytvorením Hospodárskeho spoločenstva ASEAN v roku 2015, množstvo bilaterálnych či multilaterálnych obchodných dohôd uzavretých združením ASEAN a ostatnými organizáciami ale aj jednotlivými krajinami, množstvo odbytových možností v rámci regiónu a rastúci vplyv krajín, ako sú Kambodža, Laos, Mjanmarsko a Vietnam na svetový obchod. V neposlednom rade sem môžeme zaradiť relatívne nižšie mzdy v porovnaní s Čínou, ďalším regionálnym gigantom⁹⁸

Podľa údajov ASEAN Investment reportu z roku 2019, dosahovali prijaté priame zahraničné investície obzvlášť vysoké hodnoty a vzrástli zo 147 miliárd USD v roku 2017 na 155 miliárd USD v roku 2018. Tento rastúci trend bol zaznamenaný dokonca tri roky po sebe. Zvýšil sa aj podiel priamych zahraničných investícií združenia ASEAN na globálnom príleve priamych zahraničných investícií a vzrástol z 9,6% dosahovaných v roku 2017 na 11,5 % v roku 2018.⁹⁹

Medzi najvýznamnejšie firmy, ktoré sa rozhodli investovať v regióne juhovýchodnej Ázie patria Apple, ktorý sa rozhodol presťahovať 15 – 30% svojej produkcie z Číny do juhovýchodnej Ázie a v roku 2018 sa začala skúšobná výroba slúchadiel AirPods vo Vietname. Svoju výrobu sa z Číny do krajín združenia ASEAN rozhodli presťahovať aj americká firma Brooks Sports a japonská firma Ricoh. Aj na základe týchto údajov môžeme pozorovať rastúci vplyv Združenia národov juhovýchodnej Ázie na ázijskom

⁹⁷ WIJERATNE, David. – TRIPATHI, Shashank. – SIRCAR, Sidharta. The Future of ASEAN: Time to Act. [online]. 2018. s. 2. Dostupné na: <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/healthcare-future-asean-2018.pdf>

⁹⁸ AMBASHI, Masahito. ASEAN as an FDI Attractor: How Do Multinationals Look at ASEAN? [online]. 2017. s.1. Dostupné na: <https://www.eria.org/ERIA-PB-2016-04.pdf>

⁹⁹ UNCTAD. ASEAN Investment Report 2019: FDI in Services: Focus on Health Care. [online]. 2019. s.29 Dostupné na: <https://unctad.org/webflyer/asean-investment-report-2019>

kontinente i jeho narastajúcu konkurencieschopnosť voči najväčšiemu ázijskému veľikánovi Číne.¹⁰⁰

3.1.2 *Pocit vzájomnej spolupatričnosti*

Za veľmi dôležitý faktor, ktorý robí zo združenia ASEAN silnú a stabilnú organizáciu, je považovaný vzájomný pocit spolupatričnosti medzi všetkými jeho desiatimi členmi. Jednotliví vládcovia a reprezentanti členských štátov Združenia národov juhovýchodnej Ázie aktívne pociťujú zodpovednosť za udržiavanie a taktiež aj posilňovanie komunity, ktorú regionálne zoskupenie vytvára. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje aj v mierovom stave, ktorý trvá v regióne juhovýchodnej Ázie už od založenia združenia ASEAN v roku 1967. Spory medzi jednotlivými štátmi, ktoré vypukli i v nedávnej minulosti, napríklad v roku 2008 medzi Thajskom a Kambodžou alebo v roku 2005 medzi Indonéziou a Malajziou, dokázali vyriešiť mierovo, bez použitia vojenských síl, vypuknutia ozbrojených konfliktov alebo vojen.¹⁰¹

Kritici môžu považovať absenciu vojny v regióne za nízku východiskovú hodnotu pre vzájomný pocit spolupatričnosti, v tomto kontexte je však veľmi podstatná aj história regiónu a to najmä počas studenej vojny, kedy si štáty uvedomili, že len vzájomnou spoluprácou môžu odolávať zahraničným vplyvom a smerovať k úspechu. Počas tohto obdobia sa medzi elitami jednotlivých členských štátov a tvorcami politiky ASEAN vytvoril skutočný zmysel pre spoločnú komunitu o ktorom môžeme hovoriť dodnes. Od tej doby sa konalo mnoho či už formálnych alebo neformálnych stretnutí naprieč regiónom, ktoré umožnili vytvorenie neviditeľnej siete spolupráce a dôvery medzi tisíckami kľúčových funkcionárov.¹⁰²

Vzájomná dôvera medzi jednotlivými vládnymi kabinetmi členských štátov, ktorá býva v medzinárodnom spoločenstve mnohokrát nepovšimnutá, dalo by sa povedať neviditeľná, predstavuje jednu z najdôležitejších silných stránok, ktorou Združenie národov juhovýchodnej Ázie disponuje. Ako príklad môžeme uviesť situáciu z roku 2012, kedy sa vtedajší indonézsky prezident Susilo Bambang Yudhoyono a minister zahraničných vecí

¹⁰⁰ UNCTAD. ASEAN Investment Report 2019: FDI in Services: Focus on Health Care. [online]. 2019. s.29 Dostupné na: <https://unctad.org/webflyer/asean-investment-report-2019>

¹⁰¹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 167 – 168. ISBN 10: 9814722499.

¹⁰² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 168. ISBN 10: 9814722499.

Marty Natalegawa snažili o čo najrýchlejšie docielenie konsenzu potom, čo sa ministrom zahraničných vecí nepodarilo dosiahnuť dohodu prostredníctvom komuniké. Táto promptná reakcia Indonézie poukazuje na silný pocit záväzku voči združeniu ASEAN ako ku komunite, v ktorej sa jednotlivé štáty snažia o udržiavanie zdravého a bezkonfliktného prostredia.¹⁰³

Na pozadí vzájomnej spolupatričnosti a pocitu členstva v spoločnej komunite je združenie ASEAN schopné i naďalej rozvíjať a posilňovať svoje inštitúcie. Ako príklad z blízkej minulosti môžeme uviesť prijatie Deklarácie o Charte ASEAN z roku 2007, keď vďaka úzkym väzbám medzi lídrami členských štátov nie len samotné vypracovanie ale aj prijatie Deklarácie trvalo menej ako rok. Príprava Deklarácie o Charte ASEAN sa začala v roku 2005, kedy bola založená Skupina významných osôb, ktorej členmi boli najuznávanejší štátnici združenia ASEAN: bývalý prezident Filipín Fidel Ramos, malajský politik Musa Hitam, indonézsky diplomat Ali Alatas a singapurský politik S. Jayakumar. Skupina týchto uznávaných politikov načrtla návrh Deklarácie o Charte ASEAN, ktorý bol publikovaný v ich spoločnej správe a predstretý Pracovnej skupine na vysokej úrovni (High Level Task Force), ktorej úlohou bolo vykonávať rozhodnutia Skupiny významných osôb. Vzhľadom na vysokú odbornosť, ako aj vzájomný pocit spoločnej komunity, mala predložená správa vysokú úroveň dôveryhodnosti a Pracovná skupina súhlasila a prijala väčšinu jej odporúčaní. Hoci bola Deklarácia o Charte prijatá za kratšie obdobie ako jeden rok išlo o zložitý proces, ktorý zahŕňal rokovania na viacerých úrovniach. Prebehli stretnutia na úrovni ministrov združenia ASEAN, viedli sa rokovania s Pracovnou skupinou pre ekonomickú integráciu, s vyššími predstaviteľmi zo sektorových orgánov združenia ASEAN ako aj ďalšími zainteresovanými stranami.¹⁰⁴

Aj keď neboli niektoré odporúčania Skupinou významných osôb do Deklarácie o Charte ASEAN zahrnuté, po prvýkrát v histórii tohto regionálneho zoskupenia nepristupovali krajiny v rámci či už politickej alebo hospodárske spolupráci s nevôľou budovať silné inštitúcie v rámci združenia ASEAN. Práve z tohto dôvodu predstavuje činnosť Skupiny významných osôb dôležitý míľnik pri budovaní spoločnej komunity ASEAN a posilňovaní vzájomnej spolupatričnosti. Členské štáty zastúpené svojimi lídrami upustili od vlastných národných postojov a prispôbilibi svoje postoje v prospech regionálnej

¹⁰³ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 168. ISBN 10: 9814722499.

¹⁰⁴ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 168 – 169. ISBN 10: 9814722499.

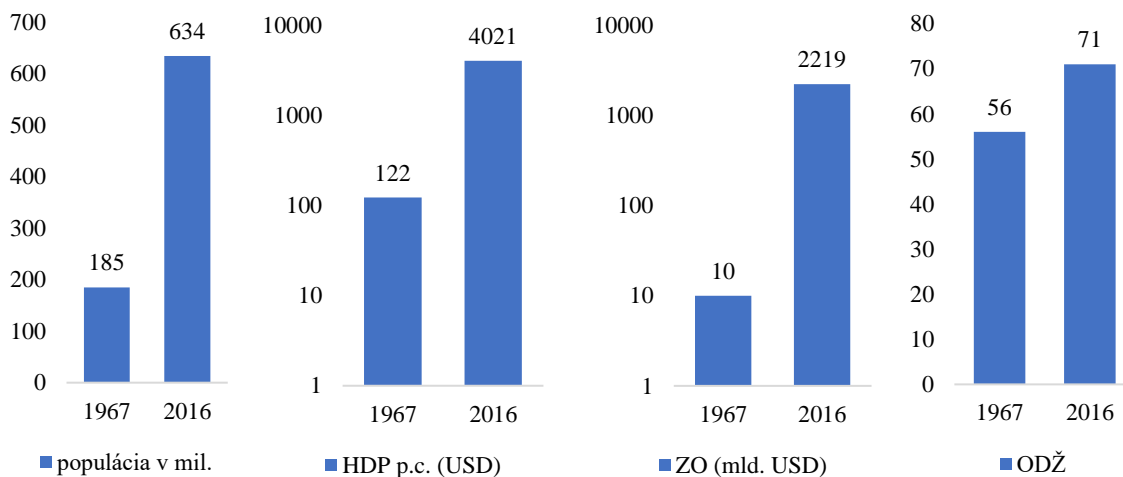
spolupráci. V Deklarácii o Charte ASEAN sa podarilo zviditeľniť dovtedy neviditeľnú spolupatričnosť a prebudiť tento pocit aj v občanoch, ktorí teraz majú možnosť vidieť ako ASEAN funguje a aké výsledky ako spoločná organizácia desiatich štátov dosahuje.¹⁰⁵

3.1.3 ASEAN ako významný hráč v globálnej ekonomike

V poradí treťou silnou stránkou regionálneho združenia ASEAN je široký záujem svetových veľmocí na udržaní činnosti Združenia národov juhovýchodnej Ázie, hoci ich záujmy sa často líšia. V čom sa však zhodujú je názor, že jedine ASEAN predstavuje neutrálnu a efektívnu organizáciu v ázijsko – pacifickom regióne, ktorá by žiadnou inou organizáciou nemohla byť nahradená.¹⁰⁶

Od svojho vzniku prešlo Združenie národov juhovýchodnej Ázie obrovskými politickými, ekonomickými ale aj kultúrnymi zmenami, ktoré z neho spravili globálneho hráča vo svetovej ekonomike. Úspechmi, ktorými sa ASEAN mohol v roku 2017, polstoročia od vzniku tejto organizácie pýšiť bol znamenitý nárast v počte obyvateľov, v raste hrubého domáceho produktu na obyvateľa, v zahraničnom obchode ale aj v očakávanej dĺžke života obyvateľov¹⁰⁷

Graf 2: Zmeny vo vybraných ukazovateľoch v roku 1967 a 2016

Vlastné spracovanie podľa údajov dostupných na:

https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf

¹⁰⁵ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 170. ISBN 10: 9814722499

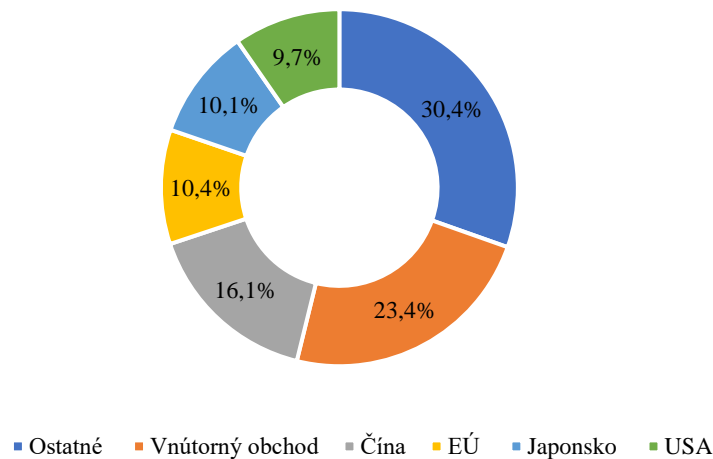
¹⁰⁶ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 171. ISBN 10: 9814722499.

¹⁰⁷ ASEAN: A Community of Opportunities. [online]. júl 2017. Dostupné na: https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf

Na základe uvedeného grafu môžeme vidieť, že populácia vzrástla za 50 rokov existencie Združenia národov juhovýchodnej Ázie zo 185 miliónov obyvateľov takmer o pol milióna a v roku 2016 žilo v tomto regióne približne 634 miliónov ľudí. HDP na obyvateľa za to isté sledované obdobie narástol zhruba 30 násobne a v roku 2016 predstavoval 4 021 USD. Pozoruhodné boli aj zistenia v oblasti zahraničného obchodu, kde môžeme pozorovať nárast hodnoty obratu zahraničného obchodu z 10 miliárd USD v roku 1967 na približne 2,2 bilióny USD v roku 2016. Na základe získaných údajov môžeme povedať, že v priebehu 50 rokov existencie združenia ASEAN narástla aj životná úroveň, ktorú odzrkadľuje aj očakávaná dĺžka života, ktorá vzrástla z 56 rokov na 71 rokov.¹⁰⁸

Globálneho hráča robí z regionálneho združenia ASEAN aj otvorenosť ekonomiky, ktorá sa za 50 rokov takmer zdvojnásobila. V roku 1967 keď organizácia vznikla, bol podiel zahraničného obchodu na hrubom domácom produkte približne 43 %. V roku 2016 táto hodnota vzrástla na 87%. V danom roku patrili medzi najväčších obchodných partnerov Čína, Európska Únia, Japonsko a Spojené štáty americké.¹⁰⁹

Graf 3: Teritoriálna štruktúra ZO, 2016

Vlastné spracovanie podľa údajov dostupných na:

https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf

¹⁰⁸ ASEAN: A Community of Opportunities. [online]. júl 2017. Dostupné na: https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf

¹⁰⁹ Ibid.

Na grafe z roku 2016 môžeme vidieť, že najväčší podiel na zahraničnom obchode má intra-regionálny obchod, približne 23%. Najväčším obchodným partnerom združenia ASEAN bola v roku 2016 Čína, ktorej podiel na zahraničnom obchode predstavoval zhruba 16%. Na druhej priečke sa nachádzala EÚ a v tesnom závесе Japonsko približne s 10% a podiel USA na zahraničnom obchode predstavoval 9,7%. Zvyšných 30% tvoril obchod Združenia národov juhovýchodnej Ázie so zvyškom sveta.¹¹⁰

Na základe uvedených údajov môžeme povedať, že združenie ASEAN prešlo veľkým ekonomickým rozvojom, aj vďaka čomu je dnes druhou najúspešnejšou regionálnou organizáciou vo svete.¹¹¹

3.2 Slabé stránky združenia ASEAN

Bohužiaľ Združenie národov juhovýchodnej Ázie okrem silných stránok má aj vážne slabé stránky. Môžeme sem zaradiť:

- nevôľu členských štátov viesť združenie ASEAN;
- absenciu silných inštitúcií;
- veľké rozdiely v ekonomickom rozvoji jednotlivých členských štátov;
- nepocit'ovanie príslušnosti k združeniu ASEAN.¹¹²

3.2.1 *Nevôľa členských štátov ASEAN prijať zodpovednosť za fungovanie organizácie*

Každé regionálne združenie k tomu, aby sa mohlo naďalej rozvíjať a prosperovať, potrebuje hnaciu silu. Tá býva zvyčajne stelesnená v dominantnom postavení niekoľkých členských štátov, ktoré spoločne prijali zodpovednosť za udržanie fungovania organizácie. Bohužiaľ v Združení národov juhovýchodnej Ázie tieto dominantné štáty absentujú. Pri porovnaní združenia ASEAN s Európskou úniou vidíme, že v prípade EÚ sa spoločne za fungovanie organizácie rozhodli prijať zodpovednosť najmä Francúzsko a Nemecko, aj vďaka ktorým je momentálne EÚ najúspešnejším regionálnym združením.¹¹³

¹¹⁰ ASEAN: A Community of Opportunities. [online]. júl 2017. Dostupné na: https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf

¹¹¹ Ibid.

¹¹² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 172. ISBN 10: 9814722499.

¹¹³ Ibid.

Z dlhodobého hľadiska môže mať absencia takýchto dominantných štátov v Združení národov juhovýchodnej Ázie veľmi negatívny dopad a regionálne združenie sa prestane hospodársky, politicky, sociálne ale aj kultúrne rozvíjať, naopak začne stagnovať alebo upadať. Fakt, že ASEAN vznikol i bez existencie dominantného štátu respektíve štátov je nezvyčajný jav, ktorý bol sprevádzaný neobvyklou kombináciou faktorov. Môžeme medzi nich zaradiť napríklad strach, ktorý pocítovali členské štáty počas obdobia studenej vojny alebo šťastie, ktoré sprevádzalo proces založenia ale aj skorého vývoja združenia ASEAN.¹¹⁴

Logicky by mala úlohu dominantného štátu zastávať Indonézia. Táto krajina je domovom zhruba 40% populácie združenia ASEAN, disponuje rozľahlým územím, jej ekonomika poháňa rast aj v ostatných členských krajinách a v rámci regionálneho združenia bola kľúčovým sprostredkovateľom pri riešení sporov. Indonézia je demokratický štát, ktorý by mohol byť vzorom pre štáty bojujúce s autoritárskymi režimami a jej záväzok dodržiavať mier v regióne napomáha udržiavať stabilitu v juhovýchodnej Ázii.¹¹⁵

Príčinou, ktorá bráni Indonézii, aby sa stala dominantným štátom v rámci Združenia národov juhovýchodnej Ázie je jej pasívny postoj, prostredníctvom ktorého sa snaží vyhnúť kontroverziám, či už v rámci regionálneho združenia alebo mimo neho. To znamená, že Indonézia nie je ochotná viesť ASEAN pri riešení zložitých otázok, aby neboli poškodené jej vnútorné záujmy. Napríklad je veľmi nereálne očakávať od Indonézie, že sa postaví proti Čínskej ľudovej republike, ktorá si nárokuje na určité územia v Juhočínskom mori. Indonézia nepreberie vedúcu funkciu v rámci združenia ASEAN a nezačne vyvolávať nátlak na Čínu, aby sa začali rokovania o Kódexe správania sa v Juhočínskom more, lebo by to poškodilo jej vlastné záujmy a narušili by sa tým úzke ekonomické väzby, ktoré sú medzi Indonéziou a Čínou.¹¹⁶

Ďalší problém, ktorý bráni Indonézii v tom, aby získala vedúce postavenie v združení ASEAN, je narastajúci nacionalizmus a populizmus v tejto krajine. Indonézsky nacionalisti hlásajú a ovplyvňujú obyvateľstvo tvrdeniami o tom, že členstvo Indonézie v regionálnom zoskupení ASEAN je ekonomicky ale aj politicky nevýhodné, keďže ASEAN bráni Indonézii v tom, aby sa z nej stala silná a samostatná mocnosť. Je však málo pravdepodobné,

¹¹⁴ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 172. ISBN 10: 9814722499.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ NELSON, Brad. Can Indonesia Lead ASEAN? In: *The Diplomat*. [online]. 5.12.2013. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2013/12/can-indonesia-lead-asean/>

že by Indonézia zo združenia vystúpila, narastajúci nacionalizmus však znižuje vôľu občanov Indonézie zaujímať sa o dianie v Združení národov juhovýchodnej Ázie. V momentálnom politickom dianí by bolo spoliehanie sa ostatných členských štátov na Indonéziu ako na štát s dominantným postavením pre budúcnosť združenia ASEAN nebezpečné a nezodpovedné.¹¹⁷

Po Indonézii, ako najlepšom kandidátovi na vedúcu funkciu vedúceho štátu v rámci združenia ASEAN, by boli vzhľadom na geopolitické usporiadanie vhodnými kandidátmi aj Malajzia, Singapur a Thajsko. Avšak očakávať od týchto štátov, že sa chopia vedenia je v dohľadnej dobe viac než nepravdepodobné.¹¹⁸

Thajsko v posledných rokoch zmáhajú vlastné vnútorné nepokoje, ktoré vypukli v roku 2006 potom, čo bol vtedajší premiér Thaksin Shinawatra prinútený krajinu opustiť. Situácia sa na krátku chvíľu čiastočne upokojila potom, čo sa vedenia v krajine chopila vojenská vláda generála Prayuta Chan-o-cha. Nepokoje a neistota sa však prehĺbili v roku 2016 po smrti thajského kráľa Phúmiphona Adunjadéta. Ak by sa Thajsko nemuselo pasovať s vnútornými nepokojmi a nestabilitou dalo by sa vzhľadom na historické udalosti predpokladať, že jeho prínos ako vedúceho štátu pre Združenie ASEAN by bol znamenitý. Pri vzniku združenia ASEAN bol thajský minister zahraničných vecí osobou, ktorá tento proces viedla a koncept Zóny voľného obchodu ASEAN bol taktiež prijatý po vedením thajského premiéra. Vzhľadom na uvedené však nemôžeme v strednodobom horizonte predpokladať prijatie zodpovednosti za fungovanie združenia ASEAN a očakávať angažovanosť, ktorá v minulosti v rámci regionálneho zoskupenia Thajsko charakterizovala.¹¹⁹

Podobne ako v prípade Thajska aj Malajzia sa vyrovnáva s vnútornými problémami a preto je málo pravdepodobné, že by bola Malajzia schopná postaviť sa na vedenie združenia ASEAN. Obzvlášť významnou politickou osobnosťou Malajzie je bývalý predseda vlády Najib Razak, ktorý bol silným zástancom regionálneho združenia ASEAN a k samotnej organizácii mal veľmi sentimentálny vzťah, keďže jeho otec bol jedným zo signatárov Bangkockej deklarácie v roku 1967. Za jeden z jeho najväčších úspechov

¹¹⁷ NELSON, Brad. Can Indonesia Lead ASEAN? In: *The Diplomat*. [online]. 5.12.2013. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2013/12/can-indonesia-lead-asean/>

¹¹⁸ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 174. ISBN 10: 9814722499.

¹¹⁹ Ibid.

môžeme považovať jeho pôsobenie ako predsedu Združenia národov juhovýchodnej Ázie v roku 2015, kedy boli založené Hospodárske spoločenstvo ASEAN, Spoločensko – kultúrne Spoločenstvo ASEAN a Politicko – bezpečnostné spoločenstvo ASEAN. Z krátkodobého hľadiska je nepravdepodobné, že by Malajzia bola schopná byť vedúcou silou združenia ASEAN, keďže sa nevie vysporiadať ani s vlastnými vnútornými problémami.¹²⁰

Singapur je na rozdiel od predchádzajúcich štátov relatívne stabilný štát, v ktorom neexistuje politická neistota a chaos. Dokonca predseda vlády Singapuru Lee Hsien Loong je odborníkmi označovaný za jedného z najschopnejších vodcov v rámci združenia ASEAN a niektorí ho považujú za top lídra aj v globálnom meradle. Faktorom, ktorý bráni Singapuru získať dominantné postavenie v Združení národov juhovýchodnej Ázie, je jeho veľkosť. V rámci regionálneho zoskupenie ide o najmenšiu krajinu, ktorú by ostatné väčšie štáty odmietali prijať v roli vedúceho štátu, i keď politickými zručnosťami by bol schopný združenie ASEAN efektívne viesť a riadiť. Už v minulosti sa Singapur stretol s kritikou ostatných štátov, keď sa snažil presadzovať potrebu užšej spolupráce v krajinách ASEAN.¹²¹

Bohužiaľ v prípade zvyšných členských štátov je nepredstaviteľné dominantné postavenie jedného z nich v rámci Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Brunej, Kambodžu a Laos limituje predovšetkým malá rozloha týchto štátov, slabá ekonomická pozícia v rámci združenia ASEAN a vnútorné nepokoje. Geografickou polohou sú limitované aj Mjanmarsko, Vietnam a Filipíny.¹²²

3.2.2 *Absencia silných inštitúcií*

Združenie národov juhovýchodnej Ázie predstavuje výlučne medzivládnu organizáciu čo znamená, že nezávislosť jej jednotlivých inštitúcií od vlád členských štátov je obmedzená na minimum. Za veľký nedostatok regionálneho združenia je považovaná potreba dosiahnuť konsenzus všetkých desiatich členov pri takmer všetkých politických rozhodnutiach združenia ASEAN, čo ho svojim spôsobom imobilizuje. Taktiež organizácia nebola schopná vyvinúť dostatočne silné inštitúcie, čo jej bráni získať nadriadené postavenie v regióne juhovýchodnej Ázie a zabezpečiť presadzovanie regionálnych záujmov

¹²⁰ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 174 - 175. ISBN 10: 9814722499.

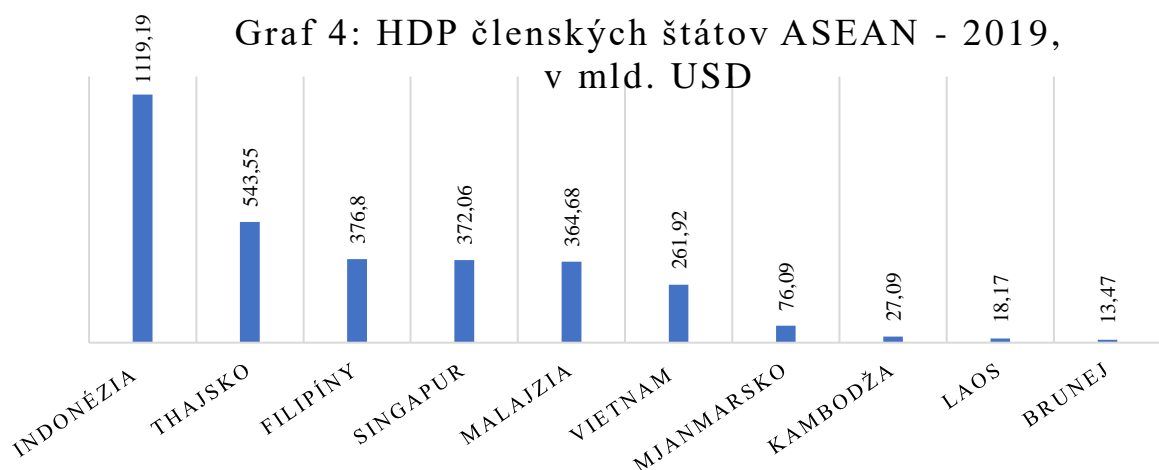
¹²¹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 175. ISBN 10: 9814722499.

¹²² Ibid.

pred národnými. Ak porovnáme združenie ASEAN s Európskou úniou môžeme vidieť obrovský rozdiel. Členské štáty EÚ boli ochotné preniesť časť svojej štátnej suverenity na Úniu, čím EÚ získala určitý stupeň nezávislosti a môže prijímať legislatívu, ktorú sú členské štáty povinné prijať. V združení ASEAN absentujú mechanizmy, ktoré by boli schopné od členských štátov vymáhať dodržiavanie rozhodnutí, monitorovať ich, či v prípade zistenia, že k dodržiavaniu nedochádza, uvaliť sankcie.¹²³

Dôvodov, prečo v združení ASEAN chýbajú silné inštitúcie je hneď niekoľko. Jedným z nich je postoj niektorých členských štátov vrátane Malajzie, Singapuru a Thajska ohľadom financovania Sekretariátu ASEAN. Tieto krajiny považujú za správne, aby každý členský štát platil rovnakú sumu na chod tejto inštitúcie. Ako príklad môžeme uviesť údaje z roku 2015, kedy každý členský štát zaplatil ročný príspevok vo výške 1,9 milióna USD, čo predstavovalo celkový rozpočet 19 miliónov USD. V ten istý rok predstavoval rozpočet EÚ 159 miliárd USD a na chod sekretariátu bola vyčlenená suma osem tisíckrát väčšia ako v prípade združenia ASEAN.¹²⁴

Druhý dôvod absencie silných inštitúcií v združení ASEAN je spojený s ďalšou slabou stránkou regionálneho zoskupenia, ktorou sú veľké rozdiely v dosahovanom HDP medzi členskými krajinami.¹²⁵

Vlastné spracovanie podľa údajov dostupných na:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=I D-TH-MY-SG-VN-MM-KH-LA-BN&start=2019&view=bar>

¹²³ KLIEM, Frederick. ASEAN Imperfect: The Changing Nature of Southeast Asian Regionalism. In: *Panorama Journal: Insights into Asian and European Affairs*. [online]. 31.7.2018. roč. 1, s. 24. Dostupné na: <https://www.semanticscholar.org/paper/ASEAN-Imperfect%3A-The-Changing-Nature-of-Southeast-Kliem/fbb8d4174dee2d0bf3b52e1682502a613d5ebb21>

¹²⁴ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 176. ISBN 10: 9814722499.

¹²⁵ Ibid.

Podľa údajov Svetovej banky môžeme vidieť obrovské rozdiely. Najvyšší HDP v hodnote 1,11 bilióna USD dosiahla v roku 2019 Indonézia. Polovičný HDP v hodnote približne 543 miliárd USD dosiahlo Thajsko a tretí najvyšší domáci produkt v hodnote zhruba 376 miliárd USD v rámci regionálneho združenia ASEAN dosiahli Filipíny. V porovnaní s najchudobnejšími členskými štátmi môžeme vidieť, že najnižší HDP mal Brunej v hodnote 13,5 miliardy USD, za ním nasledoval Laos so sumou 18,2 miliardy USD a tretím najmenej ekonomicky rozvinutým štátom v združení bola Kambodža s hrubým domácim produktom 27 miliárd USD.¹²⁶

Na základe týchto obrovských rozdielov vo veľkosti HDP desiatich členských štátov môžeme považovať za nespravodlivé, aby každý štát prispieval rovnakou sumou na chod inštitúcií ASEAN. Dokonca vyriešiť tento problém by podľa K. Mahbubaniho nebolo ani také náročné. Navrhuje zaviesť koncepciu „platobnej schopnosti“ na báze ktorej platia jednotlivé členské štáty ročné príspevky ostatným veľkým organizáciám najmä tým, ktoré sú súčasťou OSN, aj v prípade financovania inštitúcií združenia ASEAN.¹²⁷

3.2.3 ASEAN v očiach občanov

Ďalšou slabou stránkou v poradí je spôsob ako samotný občania členských štátov pociťujú respektíve nepociťujú príslušnosť k tomuto regionálnemu združeniu. Opačnú situáciu môžeme pozorovať v prípade Európskej únie, kde väčšina občanov členských štátov pociťuje zodpovednosť a príslušnosť k tomuto regionálnemu združeniu a veľká časť obyvateľov sa definuje ako Európan/ Európanka, čo je jedným z faktorov, ktoré robia z EÚ najsilnejšie regionálne združenie. Ak občania Združenia národov juhovýchodnej Ázie nebudú pociťovať príslušnosť k tomuto regionálnemu združeniu prestanú mať politici zastupujúci obyvateľstvo motiváciu združenie ASEAN viesť a posúvať dopredu.¹²⁸

Situácia je alarmujúca a neznalosť občanov regionálneho zoskupenia o pôsobení združenia ASEAN je kritická. Údajne pri prieskume, v ktorom sa obyčajných ľudí žijúcich v juhovýchodnej Ázii pýtali čo ASEAN predstavuje, odpoveď, že ide o regionálne zoskupenie združujúce desať štátov juhovýchodnej Ázie bola len zriedkavá. Ľudia uvádzali

¹²⁶ The World Bank: GDP (current US\$) - Indonesia, Thailand, Malaysia, Singapore, Vietnam, Myanmar, Cambodia, Lao PDR, Brunei Darussalam. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=ID-TH-MY-SG-VN-MM-KH-LA-BN&start=2019&view=bar>

¹²⁷ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 176. ISBN 10: 9814722499.

¹²⁸ Ibid.

ako svoju odpoveď napríklad futbalový klub v Anglicku alebo jedovatú chemikáliu, ktorou mal byť arzén. Je ťažké si predstaviť že v stave, kedy ani vlastní občania členských štátov nevedia, čo to ASEAN je, by zvyšok sveta bral túto organizáciu za silného globálneho hráča, ktorý sa snaží o získanie prvenstva na Ázijskom kontinente.¹²⁹

Združenie národov juhovýchodnej Ázie si uvedomilo, že sa musia podniknúť určité kroky na to, aby sa povedomie o združení ASEAN u bežných občanov zvýšilo. Jedným zo spôsobov, ako sa to snažia docieľiť bolo vyvesenie vlajky regionálneho združenia pod vlajku daného členského štátu na zahraničných ambasádach. V občanoch to vyvolalo otázky a množstvo z nich počas svojich výletov do zahraničia začali pátrať po pôvode vlajky, ktorá visela pod ich štátnou vlajkou na budove veľvyslanectva. Tento krok však v občanovi juhovýchodnej Ázie pocit príslušnosti k združeniu ASEAN nevyvolá.¹³⁰

Aby sa ľudia začali stotožňovať s príslušnosťou k združeniu ASEAN je potrebné ich začať o tomto regionálnom zoskupení vzdelávať. Profesor Mahbubani vidí za najlepší spôsob vo vzdelávaní detí na základných školách, kde by dostali učebnicu zameranú na históriu, geografiu, kultúru a identitu Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Aby mohol byť ASEAN silnou a stabilnou organizáciou je nevyhnutné sa tejto slabej stránky zbaviť a dosiahnuť stav, kedy budú občania juhovýchodnej Ázie hrdými občanmi združenia ASEAN.¹³¹

3.3 Príležitosti

Medzi externé faktory, ktoré predstavujú pre Združenie národov juhovýchodnej Ázie príležitosť rozvíjať sa na ekonomickej, politickej, kultúrnej ale aj sociálnej oblasti, môžeme zaradiť tieto štyri činitele:

- multilateralizmus;
- rastúca geopolitická konkurencia v ázijsko-pacifickom regióne;
- ekonomický vzostup Ázie;¹³²

¹²⁹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 176 – 177. ISBN 10: 9814722499.

¹³⁰ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 177. ISBN 10: 9814722499.

¹³¹ Ibid.

¹³² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 183. ISBN 10: 9814722499.

- rozvoj cestovného ruchu a turizmu.¹³³

3.3.1 *Multilateralizmus*

Prvou príležitosťou pre Združenie národov juhovýchodnej Ázie je globálne smerovanie k multilateralizmu. Ten môžeme zjednodušene charakterizovať ako proces nadväzovania a riadenia vzťahov troch alebo viacerých štátov, ktoré vytvárajú jeden celok.¹³⁴

Výnimkou v presadzovaní multilateralizmu sú Spojené štáty americké, ktoré priam multilaterálnymi inštitúciami, akou je napríklad Organizácia spojených národov, pohrdajú a považujú ich za zbytočné. Vzhľadom na veľkú ekonomickú ale aj politickú silu sú USA schopné konať jednostranne, s čím sa často aj stretávame. Faktom, ktorý si však Američania neuvedomujú a môže byť pre nich hrozbou, je čoraz väčšia spolupráca zvyšku sveta prostredníctvom multilaterálnych inštitúcií.¹³⁵

Multilateralizmus sa nemusí prejavovať len na vládnej úrovni, čoho dôkazom je i stále narastajúci počet nielen medzivládnych ale najmä mimovládnych organizácií. Spoločne vzniklo v priebehu 20. storočia viac ako 38 000 medzinárodných organizácií, čo jasne poukazuje na dôležitosť multilateralizmu a potvrdzuje rastúci globálny trend.¹³⁶

Postupne si štáty ale aj obyvatelia jednotlivých štátov uvedomili, že najefektívnejším spôsobom medzištátnej spolupráce je práve spolupráca prostredníctvom medzinárodných organizácií. Pri ich založení sa snažia sledovať vzory, podľa ktorých boli budované najúspešnejšie organizácie, ktoré momentálne vo svete existujú. Za takúto organizáciu je považovaná Európska únia, v ktorej sú jednotlivé členské štáty viazané tisíckami záväzných dohôd. Za druhú najúspešnejšiu medzinárodnú organizáciu je odborníkmi považované Združenie národov juhovýchodnej Ázie. Bývalý predseda a výkonný riaditeľ Malajzijského inštitútu strategických a medzinárodných štúdií Tan Sri Mohamed Jawhar Hassan uviedol,

¹³³ DUMLAO, Maria Doris. The Future of ASEAN tourism. In: *World Economic Forum's*. [online]. 4.1.2013. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2013/06/the-future-of-asean-tourism/>

¹³⁴ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 183. ISBN 10: 9814722499.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 184. ISBN 10: 9814722499.

že okrem EÚ sa žiadne z ostatných regionálnych združení, ktoré momentálne vo svete existujú združeniu ASEAN nemôžu rovnať.¹³⁷

Výhodou združenia ASEAN nad Európskou úniou je, že ASEAN je založený na jednoduchých a všeobecných dohodách, ktoré umožňujú flexibilitu. Ako príklad môžeme uviesť oblasť jazykovej politiky. Európania veria v to, že s každým národným jazykom by sa malo zaobchádzať s úctou a všetky jazyky jednotlivých členských štátov sú úradnými jazykmi EÚ. Avšak v prípade pracovných dokumentov by bolo rozumnejšie a aj praktickejšie, keby bol za úradný jazyk EÚ zvolený jeden jazyk a používanie ostatných úradných jazykov by bolo obmedzené na symbolické udalosti. Momentálne úradníci v orgánoch EÚ fungujú v dvoch jazykoch a množstvo dokumentov, ktoré sú prijaté, musia byť preložené do 22 jazykov. Krajiny ASEAN správne uchopili jazykovú politiku a úradníci fungujú len v jednom jazyku a to v angličtine. V tomto jazyku sú vyhotovované aj všetky prijaté dokumenty.¹³⁸

Združenie ASEAN by mohlo predstavovať vzor modelu regionálnej spolupráce najmä pre regionálne združenia spájajúce rozvojové štáty. Európska únia ako regionálne združenie spája väčšinou hospodársky vyspelé štáty a preto by ako vzor pre ostatné regionálne združenia nemusela byť efektívna. V prípade Africkej únie, ktorá spája rozvojové štáty bola ako vzor pri budovaní zvolená EÚ, čo môže do budúcnosti priniesť Africkej únii neúspech. Keby nasledovali združenie ASEAN, organizácia by bola flexibilnejšia a pragmatickejšia, čo by vzájomnú prácu členských štátov uľahčilo.¹³⁹

Dobrou správou je, že čoraz viac medzinárodných organizácií, ktorých členskými štátmi sú rozvojové krajiny nadväzujú spoluprácu so združením ASEAN. Združenie národov juhovýchodnej Ázie rozvíja spoluprácu s Radou pre spoluprácu v Perzskom zálive, Šanghajskej organizáciou spolupráce, Mercosurom a neformálne podporuje vzťahy s Juhoázijským združením pre regionálnu spoluprácu, Organizáciou amerických štátov, Africkou úniou, Arabskou ligou, Eurázijskou ekonomickou úniou a mnohými ďalšími.

¹³⁷ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 184. ISBN 10: 9814722499

¹³⁸ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 185. ISBN 10: 9814722499.

¹³⁹ Ibid.

Môžeme predpokladať, že keď tieto organizácie pochopia princípy fungovania združenia ASEAN, začnú niektoré postupy napodobňovať.¹⁴⁰

Ak sa ASEAN stane modelom regionálnej spolupráce bude to prínosom nielen pre 655 miliónov ľudí, ktorí žijú v regióne ASEAN, ale aj pre životy takmer 5,5 miliárd ľudí, ktorí žijú vo zvyšku rozvojového sveta. Dokonca aj EÚ by v mohla ťažiť zo štúdia modelu spolupráce v združení ASEAN. V minulosti bolo nepredstaviteľné, aby sa EÚ mala čo učiť od iných regionálnych organizácií, ale nepredstaviteľné sa môže stať skutočnosťou.¹⁴¹

3.3.2 *Rastúca geopolitická konkurencia v ázijsko-pacifickom regióne*

V prípade, že dokážu členské štáty ASEAN i naďalej vzájomne spolupracovať a udržiavať si určitý stupeň súdržnosti, môžu byť výhody plynúce z geopolitickej konkurencie pre regionálne združenie veľkou príležitosťou. Niekoľko krajín združenia ASEAN malo možnosť využiť situáciu a ťažiť z narastajúcej konkurencie medzi Čínskou ľudovou republikou a Japonskom. Keď Indonézia predostrela projekt výstavby novej vysokorýchlostnej železničnej trate spájajúcej dve najväčšie mestá ležiace na ostrove Jáva, Jakartu a Bandung, záujem prejavila ako Čína tak aj Japonsko. Obe krajiny sa predbiehali v tom, ktorá ponúkne lepšie podmienky a projekt získa. Nakoniec uzavrela Indonézia kontrakt s Čínou. Niet pochýb o tom, že v dôsledku tejto intenzívnej konkurencie získala Indonézia veľmi dobré podmienky pre dlhodobé financovanie tejto železničnej trate. Opätovne medzi sebou súperilo Japonsko a Čína i pri výstavbe železníc a ciest v Thajsku, Laose, Kambodži a Vietname, čo len utvrdzuje fakt, že konkurencia v regióne Združeniu národov juhovýchodnej Ázie prospieva.¹⁴²

Mjanmarsko zase ťažilo z konkurencie medzi Čínou a Indiou. Obe krajiny čoraz viac bojujú o hegemonické postavenie v rozvojových krajinách, najmä v juhovýchodnej Ázii. Tento boj prichádza v rôznych formách, odvetviach a krajinách a je v mnohých prípadoch vzájomne prepojený medzi geopolitickou a geoeconomickou rivalitou. Keď v Mjanmarsku padol vojenský režim boli s najväčším čínskym štátnym konglomerátom Citic Group podpísané kontrakty, ktoré oprávňovali spoločnosť Citic Group vykonávať činnosti smerujúce k rozvoju osobitnej ekonomickej zóny Kyaukphyu, ktorá sa nachádza

¹⁴⁰ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 186. ISBN 10: 9814722499.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 187. ISBN 10: 9814722499.

na hraniciach Mjanmarska a Indie. Rastúci vplyv Číny v Mjanmarsku nenechal na seba dlho čakať a India ako jedna z regionálnych mocností začala taktiež prejavovať záujem o členský štát združenia ASEAN a začala tu budovať infraštruktúru. Dňa 13. februára 2001 bola slávnostne otvorená 250 kilometrov dlhá diaľnica Tamu-Kalewa-Kalemyo, ktorá je ľudovo nazývaná indicko – mjanmarská cesta priateľstva, ktorá má predstavovať strategickú obchodnú dopravnú cestu spájajúcu severovýchodnú Indiu a južnú Áziu prechádzajúcu až do regiónu juhovýchodnej Ázie. Do roku 2020 mala byť diaľnica predĺžená až do Thajska. India sa snažila aj o spojenie námornej dopravy prostredníctvom projektu vytvárajúceho lodnú trasu medzi indickým prístavom Kalkata s mjanmarským prístavom Sittwe.¹⁴³

3.3.3 *Ekonomický vzostup Ázie*

V poradí treťou príležitosťou, ktorá môže byť pre Združenie národov juhovýchodnej Ázie prínosom je rozvoj štátov nachádzajúcich sa na ázijskom kontinente, kde môžeme hovoriť o tzv. nachádzajúcom ázijskom storočí. Za začiatok datovania ázijského storočia býva označovaný hospodársky rozmach v Japonsku a rozkvet nasledovaný veľkým úspechom štyroch ázijských tigrov – Hongkongu, Južnej Kórey, Singapuru a Taiwanu. Vzostup Číny a Indie len umocnil ekonomickú silu na kontinente vzhľadom na fakt, že ide o dve krajiny s najvyšším počtom obyvateľov na svete.¹⁴⁴

Štáty regiónu juhovýchodnej Ázie majú vzhľadom na svoju geografickú polohu veľkú výhodu, keďže sa nachádzajú blízko ako Číny tak aj Indie. Obchodné trasy vedúce Indiou, Čínou a juhovýchodnou Áziou existujú už vyše 2 000 rokov a preto naštartovaním ekonomík týchto dvoch susedných obrov môžeme očakávať, že sa naštartuje aj ekonomika v členských štátoch združenia ASEAN. V mnohých ohľadoch sa to už deje, čo dokazujú rastúce obchodné a investičné väzby medzi regionálnym zoskupením ASEAN a oboma krajinami.¹⁴⁵

Myšlienku rozrastajúceho sa ekonomického ale aj politického vplyvu Ázie v globálnom meradle zachytil vo svojom nezabudnuteľnom prejave bývalý premiér Singapuru Goh Chok Tong, ktorý prirovnával spoluprácu štátov na ázijskom kontinente k výstavbe veľkého prúdového lietadla. Krajiny severovýchodnej Ázie zahrňujúce Čínu,

¹⁴³ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 188. ISBN 10: 9814722499.

¹⁴⁴ Ibid.

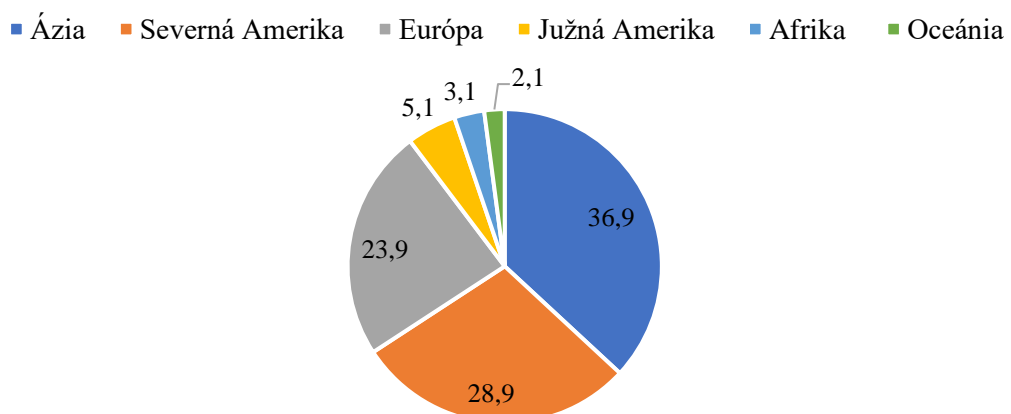
¹⁴⁵ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 189. ISBN 10: 9814722499.

Japonsko a Južnú Kóreu by mali predstavovať jedno krídlo so silným motorom. Druhé krídlo s výkonným motorom by predstavovala India a trup lietadla by tvorilo desať členských štátov združenia ASEAN. Hoci by štáty juhovýchodnej Ázie vlastný motor nemali, ako trup by ich zdvíhali obe krídla.¹⁴⁶

Geografická blízkosť k veľikánom na ázijskom kontinente nie je jediný faktor, ktorý by umožňoval združeniu ASEAN v budúcnosti profitovať z ich vzostupu. Významnú úlohu zohráva aj blízkosť a podobnosť kultúr v jednotlivých štátoch, čo napríklad v Európskej únii absentuje. Vďaka tejto črte budú mať či už India, Čína alebo región juhovýchodnej Ázie väčšiu vôľu a potrebu udržiavať partnerstvo a napredovať spoločne. Doteraz sa každé desaťročie od vzniku Združenia národov juhovýchodnej Ázie prejavovalo nadväzovaním a užšou spoluprácou s ostatnými krajinami na ázijskom kontinente. Inak tomu nie je ani v druhom desaťročí 21. storočia, kedy súčasní predstavitelia Číny prezident Si Ťin-pching a predseda vlády Indie Narendra Modi považujú za nevyhnutné spolupracovať a zbližovať sa s krajinami juhovýchodnej Ázie. Ak združenie ASEAN dokáže nájsť schopných vodcov a naďalej spolupracovať v rámci združenia, predstavuje spolupráca s ostatnými štátmi veľký potenciál pre jeho rozvoj a prosperovanie.¹⁴⁷

V roku 2019 mala dokonca podľa regionálneho členenia sveta Ázia najvyšší podiel na svetovom HDP, ako je uvedené v nasledujúcom grafe.

Graf 5: Podiel jednotlivých regiónov sveta na HDP - 2019, v %

Vlastné spracovanie podľa údajov dostupných na:

<https://www.visualcapitalist.com/animated-map-the-comparative-might-of-continents/>

¹⁴⁶ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 189. ISBN 10: 9814722499.

¹⁴⁷ Ibid.

Na uvedenom grafe môžeme vidieť, že v roku 2019 mala na svetovom HDP najvyšší podiel Ázia, 36,9 %. Za ňou nasledovala Severná Amerika, ktorej podiel bol 28,9% a Európa s 23,9%. S hodnotami pod 10% sa postupne umiestnili Južná Amerika, Afrika a Ázia.¹⁴⁸

3.3.4 Cestovný ruch a turizmus

V poradí štvrtou príležitosťou pre združenie ASEAN je narastajúci trend cestovania a s ním súvisiace simplifikovanie vstupu do jednotlivých krajín. Región juhovýchodnej Ázie oplýva nádhernou prírodou a bohatou rozmanitou kultúrou, z ktorých by jednotlivé štáty ale najmä združenie ASEAN ako celok, mohli v budúcnosti profitovať. Momentálne môžeme považovať štáty ako Singapur, Malajziu alebo Thajsko za krajiny, ktoré patria medzi obľúbené dovolenkové destinácie ľudí z celého sveta. Pre združenie ASEAN je však veľkou príležitosťou vytvoriť akúsi kolektívnu značku ASEAN, v ktorej by série turistických kampaní nabádali turistov navštevovať nie len jednu členskú krajinu ale región juhovýchodnej Ázie ako celok.¹⁴⁹

Aby dokázalo Združenie národov juhovýchodnej Ázie využiť svoj turistický potenciál, je potrebné vybudovať medzi členskými štátmi kvalitnú infraštruktúru. Spoločnosť Goldman Sachs odhaduje, že suma potrebná na túto výstavbu by sa mohla pohybovať okolo 500 miliárd USD. Ak by sa spoločne členské štáty rozhodli túto sumu do vybudovania infraštruktúry investovať, neznamenaloby len zlepšenie prepravy turistov, ale malo by kladný dopad aj na ekonomiku členských štátov, čiže v konečnom dôsledku aj na samotné regionálne združenie. Vybudovanie infraštruktúry by dopomohlo k nárastu investícií, čo by zvýšilo hospodársky rast a znížili by sa aj prepravné náklady a náklady za energie, čo by opätovne viedlo k rastu ekonomiky.¹⁵⁰

Veľký potenciál na rozvoj turizmu by malo vybudovanie siete námorných ciest, ktoré by vytvárali konkurenciu turistickým plavbám na Stredozemnom mori alebo v Karibiku. Dôsledkom zvýšeného dopytu po turistických plavbách v regióne juhovýchodnej Ázie

¹⁴⁸ GHOSH, Iman. Animated Map: The Comparative Might of Continents. [online]. 11.9.2020. Dostupné na: <https://www.visualcapitalist.com/animated-map-the-comparative-might-of-continents/>

¹⁴⁹ DURLAO, Maria Doris. The Future of ASEAN tourism. In: *World Economic Forum 's*. [online]. 4.1.2013. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2013/06/the-future-of-asean-tourism/>

¹⁵⁰ Ibid.

by mohlo byť rozšírenie trhu pre prevádzkovateľov námorných lodí, čo by opätovne nakoplo ekonomiku združenia ASEAN.¹⁵¹

Dôležitým faktorom pri budovaní cestovného ruchu je zabezpečenie udržateľného rozvoja, ktorý v posledných rokoch získava na popularite. Na základe prieskumu, ktorý vykonal v roku 2012 cestovný web TripAdvisor sa až 71% opýtaných vyjadrilo, že plánujú cestovať ekologickejšie. Z tohto dôvodu považujeme ekoturizmus za oblasť na ktorú by sa malo združenie ASEAN zamerať.¹⁵²

Pri budovaní cestovného ruchu je potrebné myslieť nielen na lákanie zahraničných turistov, ale je potrebné prehĺbiť aj turizmus v rámci združenia. To možno dosiahnuť poskytovaním určitých stimulov občanom združenia ASEAN akými sú napríklad zľavy na vstupné do múzeí, galérií alebo historických pamiatok, ako aj znížené ceny na cestovné lístky na vlaky, autobusy, lietadlá a lode.¹⁵³

Záujem o turizmus a najmä o návštevu regiónu juhovýchodnej Ázie stále narastá a preto by sa Združenie národov juhovýchodnej Ázie malo chopiť tejto príležitosti a rozvíjať cestovný ruch čím dosiahne nielen nárast v ziskoch, ale zvýši sa aj blahobyt a životná úroveň obyvateľov, ktorí žijú v členských štátoch združenia ASEAN.¹⁵⁴

3.4 Hrozby

Obzvlášť dôležitou kategóriou pri analyzovaní Združenia národov juhovýchodnej Ázie sú hrozby, ktoré v prípade zanedbania môžu mať na regionálnu organizáciu obzvlášť negatívne účinky. Medzi hlavné zložky tejto kategórie môžeme zaradiť:

- geopolitické súperenie veľmocí;
- preferovanie vnútroštátnych výziev pred regionálnymi záujmami a
- zanedbanie potencionálnych hrozieb.¹⁵⁵

¹⁵¹ DUMLAO, Maria Doris. The Future of ASEAN tourism. In: *World Economic Forum's*. [online]. 4.1.2013. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2013/06/the-future-of-asean-tourism/>

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. s. 178 - 183. ISBN 10: 9814722499.

3.4.1 Geopolitické súperenie veľmocí

Geopolitické súperenie veľmocí predstavuje najzjavnejšiu hrozbu, ktorej združenie ASEAN musí čeliť. V blízkej budúcnosti môžeme v ázijsko – pacifickom regióne vzhľadom na doterajšie ekonomické ukazovatele očakávať určité zmeny spojené s presunom moci. Po dlhom období ekonomického prvenstva Spojených štátov amerických odborníci v oblasti medzinárodných vzťahov a svetovej ekonomiky predpokladajú zmeny v geopolitickom rozložení moci a nástup Číny, ako najsilnejšej ekonomiky sveta a to v priebehu nadchádzajúcich desiatich rokov. Tento predpoklad vyvoláva nárast napätia a rivality medzi oboma mocnosťami, čo bude mať pravdepodobne negatívny dopad aj na pôsobenie Združenia národov juhovýchodnej Ázie. Okrem narastajúceho súperenia medzi USA a Čínou sa v posledných rokoch zvyšovalo napätia v zahraničných vzťahov i medzi Čínou a Japonskom alebo Čínou a Indiou, čo len umocňuje hrozby, ktorým ASEAN bude musieť čeliť.¹⁵⁶

Ako príklad, kedy muselo regionálne združenie ASEAN čeliť súpereniu dvoch veľmocí môžeme uviesť spor o Juhočínske more a sled udalostí, ktoré vyvrcholili až na zasadnutí ministrov ASEAN v Phnom Penhe v júli 2012. Na tomto stretnutí nedokázali členské štáty dosiahnuť dohodu o spôsobe riešenia čínskych nárokov na sporné územie v Juhočínskom mori. Išlo historicky o prvé stretnutie, kedy krajiny nevydali spoločné vyhlásenie. Námiatku voči riešeniu územného problému v Juhočínskom mori vzniesla Kambodža, ktorá je blízkym spojencom Číny a žiadala o vydanie spoločného vyhlásenia, ktoré by neobsahovalo paragraf týkajúci sa sporných území v Juhočínskom mori. Filipíny a Vietnam s podporou USA s postupom Kambodže nesúhlasili a odmietali daný paragraf vynechať. Samotnému zlyhaniu v Phnom Penhe však predchádzali udalosti z roku 2010, kedy už značná rivalita medzi USA a Čínou vyústila na regionálnom fóre ASEAN v Hanoji. Vtedajšia americká ministerka zahraničných vecí Hillary Clinton vystúpila s prejavom o situácii v Juhočínskom mori, na ktorý reagoval čínsky minister zahraničných vecí Yang Jiechi a odmietol priznať, že by na danom území dochádzalo k narúšaniu stability a mieru. Následne sa na stránke čínskeho ministerstva zahraničných vecí vyjadril, že išlo o útok

¹⁵⁶ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 178. ISBN 10: 9814722499.

na Čínsku ľudovú republiku, ktorého cieľom bolo vyvolať falošný dojem ohľadom situácie v Juhočínskom mori.¹⁵⁷

Rivalita medzi USA a Čínou, ktorá mala negatívny dopad na združenie ASEAN a roztrieštala postoje jednotlivých členských štátov sa prejavila aj pri čínskej iniciatíve založenia Ázijskej infraštruktúrnej investičnej banky, s ktorou Spojené štáty americké samozrejme nesúhlasili a spoločne s podporou ázijských hlavných miest i podaktorých členov ASEAN začali proti založeniu spomínanej banky lobovať. Nakoniec však členské krajiny združenia ASEAN pristúpili k iniciatíve vzhľadom nato, že mali byť jej hlavnými príjemcami.¹⁵⁸

Môžeme tvrdiť, že krajiny ASEAN nezastávajú jednotnú pozíciu v sporných otázkach medzi Čínou a USA. Pokiaľ ide o Juhočínske more, väčšina krajín združenia ASEAN sa považuje za proamerickejšie. Pokiaľ ide o otázku Ázijskej infraštruktúrnej investičnej banky, krajiny ASEAN sa považujú za pročínske. Avšak problémy, ktoré sa môžu medzi ČLR a Spojenými štátmi americkými v nasledujúcich desaťročiach objaviť môžu vyvrcholiť až do ohrozenia integrity združenia ASEAN ako zjednotenej organizácie. Z tohto hľadiska považujeme za potrebné, aby sa združenie ASEAN začalo narastajúcou hrozbou v podobe súperenia dvoch najväčších ekonomík sveta zaoberať a vyvinulo si odolnosť dostatočnú nato, aby dokázala vplyvom odolávať.¹⁵⁹

Jedným zo spôsobov dosiahnutia odolnosti je rozvinutie hlbokých vzťahov s ostatnými veľmocami, ktoré sa buď rozvíjajú, alebo na druhej strane upadajú. Z tohto hľadiska by boli pre združenie ASEAN vhodnými spojencami India a Japonsko. Ďalšou možnosťou je upevnenie vzťahov a vytvorenie užšieho partnerstva s Austráliou a Novým Zélandom. Keď boli Goh Chok Tong a Paul Keating premiérmi Singapuru a Austrálie, diskutovalo sa o vytvorení novej „komunity dvanástich“, pozostávajúcej z desiatich krajín ASEAN a Austrálie a Nového Zélandu. Ak by sa tak stalo v roku 2015 spoločný HDP krajín ASEAN (2 328 miliárd USD), Austrálie (1 252 miliárd USD) a Nového Zélandu (191 miliárd

¹⁵⁷ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 178. ISBN 10: 9814722499.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 178 - 179. ISBN 10: 9814722499.

USD) by dosiahol 3,772 miliárd USD, čím by sa „komunita dvanástich“ stala štvrtou najväčšou ekonomikou na svete.¹⁶⁰

Avšak USA ale aj Čína zohrali v dejinách Združenia národov juhovýchodnej Ázie významnú úlohu a to najmä v 70. a 80. rokoch 20. storočia, kedy sa regionálnemu spoločenstvu mimoriadne darilo. Práve zosúladenie strategických záujmov oboch mocností bolo akcelerátorom hospodárskeho rozmachu v členských štátoch avšak momentálne, keď sa záujmy týchto mocností rozchádzajú, čelí aj Združenie ASEAN hrozbe hospodárskeho úpadku a možného rozpadu organizácie.¹⁶¹

3.4.2 *Preferovanie vnútroštátnych výziev pred regionálnymi záujmami*

V poradí druhou hrozbou Združenia národov juhovýchodnej Ázie je príliš veľké sústredenie sa vodcov na vnútroštátne výzvy jednotlivých členov, čo má za následok nedostatočné pôsobenie členských štátov na regionálnej úrovni. Počas zlatej éry združenia ASEAN v 80. a 90. rokoch 20. storočia regionálne spoločenstvo prosperovalo i vďaka silným vodcom členských štátov, akými boli napríklad bývalý singapurský premiér Lee Kuan Yew alebo bývalý indonézsky prezident Suharto, ktorí vďaka silnému postaveniu v domácej politike mali priestor a vôľu pôsobiť aj na úrovni regionálnej a budovať medzi štátmi juhovýchodnej Ázie spoluprácu. Avšak terajším vodcom vôľa prehlbovať vzájomné vzťahy v rámci združenia chýba a sústredia sa skôr na blaho vo vnútri štátu odhliadajúc od regionálneho blaha.¹⁶²

Z teoretického hľadiska by bolo možné metódu riadenie top – down združenia ASEAN nahradiť metódou bottom – up. Podstatou metódy riadenia top – down je, že ciele sú stanovené vedením organizácie a následne sú rozpracované na nižších úrovniach. Metóda bottom – up sa od predošlej líši najmä v procese tvorenia cieľov do ktorého sú častokrát zapájaní zamestnanci na všetkých úrovniach hlavne prostredníctvom feedbackov. Zvyčajne sú takto stanovené ciele odkomunikované z nižších úrovní na vyššie. Metódu bottom – up využíva združenie ASEAN napríklad pri stretnutiach konajúcich sa v Inštitúte strategických a medzivládnych štúdií ASEAN. Počas stretnutí bolo prijatých mnoho návrhov, ktoré

¹⁶⁰ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 179 - 180. ISBN 10: 9814722499.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 180. ISBN 10: 9814722499.

spoluprácu v rámci regionálneho združenia prehlbujú a majú priaznivý dopad i na budúcnosť združenia.¹⁶³

So zreteľom na metódu bottom – up by vhodným nástrojom na odvrátenie hrozieb mohlo byť zriadenie Skupiny významných osôb 2. Členmi tejto skupiny by mohli byť významní a uznávaní politici, ktorí už nezastávajú funkcie v orgánoch riadiacich jednotlivé členské štáty a svojimi skúsenosťami by boli pre združenie ASEAN veľkým prínosom. Podľa K. Mahbubaniho by boli vhodnými kandidátmi bývalí prezident Indonézie Susilo Bambang Yudhoyono, singapurský premiér Goh Chok Tong, thajský premiér Anand Panyarachun a filipínsky prezident Ramos. Čo týchto vážených predstaviteľov jednotlivých štátov spája je, že sa navzájom veľmi dobre poznajú a sú menej zameraní na čisto vnútroštátne záležitosti a zaoberajú sa aj spoluprácou na regionálnej úrovni. Poslaním Skupiny významných osôb 2 by malo byť riešenie otázok vo vzťahu k efektívnemu fungovaniu organizácie a vypracovanie spoločnej správy s odporúčaniami čo treba robiť, aby v roku 2067 sto rokov od založenia medzinárodnej organizácie predstavovalo združenie ASEAN úspešnú regionálnu spoluprácu na nadnárodnej úrovni.¹⁶⁴

3.4.3 Zanedbanie potencionálnych hrozieb

Tretia hrozba pre združenie ASEAN vyplýva z prvých dvoch hrozieb, konkrétne z nehľadania riešení na tieto hrozby a následne udalosti, ktoré z neriešenia hrozieb môžu nastať. Ak by geopolitické konflikty i naďalej ohrozovali Združenie národov juhovýchodnej Ázie a vodcovia jednotlivých členských štátov by sa sústredili len na vnútroštátnu politiku samotnej organizácií hrozí oslabenie, v najhorších možných scenároch i rozpad.¹⁶⁵

Názory, ako by vyzeral región juhovýchodnej Ázie po rozpade organizácie sa líšia. Britský historik Charles Fisher poukazuje na podobnosť regiónu juhovýchodnej Ázie s regiónom západného Balkánu najmä v oblasti kultúrnych špecifik. Ak by sa združenie ASEAN rozpadlo môžeme očakávať nárast sporov nielen medzi krajinami v regióne, ale i medzi etnikami v rámci členských štátov. Už teraz môžeme pozorovať napätie v regióne a ako príklad môžeme uviesť udalosti z roku 2015. V tomto roku eskaloval spor medzi moslimskou menšinou Rohingov a budhistickou väčšinou v Mjanmarsku, kedy boli

¹⁶³ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 180 – 181. ISBN 10: 9814722499.

¹⁶⁴ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 181. ISBN 10: 9814722499.

¹⁶⁵ Ibid.

Rohingovia donútení z krajiny odísť a hľadali si útočisko v ostatných členských štátoch združenia ASEAN. Reakcie najmä Thajska, Malajzie a Indonézie voči prílevu Rohingov neboli spočiatku prívetivé a utečencov prijať odmietali. Až pod nátlakom medzinárodného spoločenstva svoj prístup zmenili a združenie ako celok začalo konať.¹⁶⁶

Otázne je, ako by sa táto situácia vyvinula, keby združenie ASEAN nejestvovalo. Vznikla by iná nová regionálna organizácia alebo by sa juhovýchodná Ázia premenila na bojisko, keďže spory medzi etnikami by sa naďalej prehlbovali.¹⁶⁷

Aby Združenie národov juhovýchodnej Ázie úspešne zdolalo túto hrozbu je potrebné, aby odborníci v oblastiach politiky a medzinárodných vzťahov zo všetkých členských štátov analyzovali kultúrne špecifiká v regióne a svoje zistenia uverejnili v spoločnom dokumente. Poučenie a prípadne metódy ako sa vysporiadať s regionálnym konfliktom by odborníci mohli získať analyzovaním situácie na blízkom východe. V tomto regióne sa medzinárodné ale i medzietnické spory zintenzívnili hlavne po americkej invázii do Iraku. Môžeme povedať, že geopolitický šok vyvolal i intraregionálne spory či už na medzištátnej úrovni alebo vnútroštátnej úrovni. Pri nečinnosti združenia ASEAN je možné, že by sa situácia z Blízkeho východu opakovala i v juhovýchodnej Ázii. Za obzvlášť nebezpečné z tohto pohľadu môžeme považovať územia v južnom Thajsku, ktoré obývajú hlavne malajskí moslimovia. Zatiaľ čo Thajsko inklinuje v medzinárodných vzťahoch skôr k Čínskej ľudovej republike, Malajzia sa vydáva proamerickou cestou. Ak by spor medzi tými mocnosťami v blízkej budúcnosti vypukol situácia v južnom Thajsku môže vyústiť do otvoreného konfliktu, kedy sa malajskí moslimovia postavia na stranu Malajzie. Tento prípad je len jeden z mnohých a zmes etníc spektrom všetkých členských krajín je veľmi pestrá. Združenie ASEAN by nemalo zaháľať, ale snažiť sa hrozby odvrátiť. Keďže sme poukázali na to, že ich neriešením je budúcnosť regionálnej organizácie v ohrození.¹⁶⁸

¹⁶⁶ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 181. ISBN 10: 9814722499.

¹⁶⁷ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 182. ISBN 10: 9814722499.

¹⁶⁸ MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace. Singapore: NUS Press, 2017. s. 182 – 183. ISBN 10: 9814722499.

3.5 SWOT analýza

Výsledkom skúmania nášho hlavného cieľa, analýzy združenia ASEAN ako regionálnej organizácie v juhovýchodnej Ázii je nasledovná SWOT analýza. Vďaka nej si môžeme zodpovedať akým spôsobom sa môže združenie ASEAN formovať v budúcnosti.

	užitočné na dosiahnutie cieľov	škodlivé na dosiahnutie cieľov
vnútorné atribúty organizácie	<ul style="list-style-type: none"> - rast HD - rast tempa ekonomiky, - prílev PZI, - vzájomný pocit spolupatričnosti členských štátov - silné postavenie v globálnej ekonomike 	<ul style="list-style-type: none"> - neochota členských štátov viesť združenie ASEAN; - absencia silných inštitúcií; - veľké rozdiely v ekonomickom rozvoji jednotlivých členských štátov; - nepocit'ovanie pocitu príslušnosti k združeniu ASEAN.
vonkajšie atribúty organizácie	<ul style="list-style-type: none"> - multilateralizmus - nárast geopolitickej konkurencie v regióne - ekonomický vzostup Ázie - narastajúci trend cestovania a turizmu 	<ul style="list-style-type: none"> - Geopolitické súperenie veľmocí; - Preferovanie vnútroštátnych výziev pred regionálnymi záujmami a - Zanedbanie potencionálnych hrozieb.

Vlastné spracovanie

Na základe nami zistených údajov môžeme predpokladať, že v blízkej budúcnosti bude združenie ASEAN predstavovať ekonomicky silnú regionálnu organizáciu vzhľadom na výsledky, ktoré dosahovalo v minulých rokoch. Rast ekonomiky nezvýši len životnú úroveň obyvateľstva, ale poskytne možnosť združeniu ASEAN využívať nové technológie či už v sektore priemyslu alebo služieb. Pri správne zvolenom pláne môže združenie ASEAN predstavovať významný región pri obchodovaní s vysoko sofistikovanými výrobkami. Hospodársky vývoj je taktiež podporovaný i veľkým prílevom priamych zahraničných investícií vďaka ktorým ASEAN môže napredovať. V tomto duchu má na združenie ASEAN pozitívny vplyv narastajúci trend multilateralizmu vo svete ako aj ekonomický vzostup celého ázijského kontinentu. Priaznivý účinok na ekonomický rozvoj má aj rastúca konkurencia, vďaka ktorej výroba nestagnuje ale hľadajú sa spôsoby ako napredovať a získať čo najväčšiu konkurenčnú výhodu.

Z politického hľadiska má veľký význam dôvera, ktorá sa medzi štátmi za obdobie fungovania stihla vybudovať a vďaka ktorej je v regióne už vyše pol storočia udržiavaný mier a stabilita. Avšak dôvera k tomu, aby sa stalo združenie ASEAN efektívnou a silnou regionálnou organizáciou nestačí a slabé inštitúcie v rámci organizácie a taktiež absencia silných štátov zabraňuje k prehĺbeniu vzťahov medzi členskými štátmi a následnému zefektívneniu procesov vo vnútri organizácie. Rozdiely medzi štátmi sú prehĺbované aj veľkými rozdielmi v ekonomickej vývoji, kde voči sebe stoja bohaté štáty akými sú Indonézia, Thajsko alebo Singapur a chudobné štáty ako Mjanmarsko, Brunej alebo Laos. Negatívny dopad na budovanie politickej spolupráce má narastanie súperenia Číny a Spojených štátov amerických, kde obe majú svojich spojencov medzi členskými krajinami združenia ASEAN. Ak by sa v prípade konfliktu postavili členské štáty na strany svojich spojencov a uprednostnili by tak vnútorné záujmy pred regionálnymi, bola by budúcnosť fungovania regionálnej organizácie ASEAN ohrozená. Preto za poslednú hrozbu považujeme ignorovanie už existujúcich hrozieb a neriešenia situácií, ktoré by združenie ASEAN mohli ohroziť.

Záver

V prvej kapitole sme úspešne analyzovali stanovené čiastkové ciele a vypracovali sme stručný historický prehľad pôsobenia regionálnej organizácie Združenie národov juhovýchodnej Ázie. Vďaka tejto analýze sme získali základné poznatky o fungovaní združenia ASEAN a o princípoch, ktorými sa riadi. Na základe zistených údajov môžeme tvrdiť, že v priebehu 54 rokov dosiahlo toto regionálne združenie obdivuhodné výsledky. V oblasti medzinárodných vzťahov nadviazalo združenie ASEAN spoluprácu s ostatnými štátmi a organizáciami z celého sveta a to v politickej, ekonomickej ale i sociálnej a kultúrnej oblasti. Obzvlášť veľký význam vo svetovom meradle má Regionálne fórum ASEAN, ktoré predstavuje voľné zoskupenie najväčších a najsilnejších štátov sveta. Na regionálnej úrovni je významná najmä skupina ASEAN plus 6. V oblasti budovania ekonomickej, politicko-bezpečnostnej a spoločensko – kultúrnej oblasti vidíme, že regionálna organizácia ASEAN dokázala v stanovených termínoch vybudovať Zónu voľného obchodu a v roku 2015 bolo dokončené budovanie 3 pilierov ASEAN, Hospodárskeho spoločenstva, Bezpečnostno – politického spoločenstva a Spoločensko – kultúrneho spoločenstva.

V druhej kapitole sme si určili hlavný cieľ a parciálne ciele ako aj metódy skúmania. Za hlavný cieľ našej diplomovej práce sme si zvolili analýzu faktorov, ktoré vplyvajú na formovanie regionálnej organizácie ASEAN. Za metódu pomocou ktorej náš cieľ dosiahneme sme si zvolili SWOT analýzu.

V tretej kapitole sme sa zaoberali SWOT analýzou a následne sme výsledky nášho skúmania zhrnuli v diskusii. Pri analýze silných stránok sme zistili, že združenie ASEAN dosahuje dobré makroekonomické veličiny, má silné postavenie v globálnej ekonomike a medzi členskými štátmi panuje vzájomný pocit spolupatričnosti. V prípade slabých stránok pozorujeme absenciu silných inštitúcií a lídra spomedzi členských štátov, ktorý by združenie ASEAN mohol viesť. Medzi členmi združenia ASEAN panujú veľké rozdiely v ekonomickom rozvoji a občania združenia ASEAN často nepociťujú žiadnu príslušnosť k tomuto združeniu. Následne pri analýze príležitostí sme zistili, že pozitívny externý vplyv na združenie ASEAN má rozmáhajúci sa multilateralizmus vo svete, nárast geopolitickej konkurencie v regióne, ekonomický vzostup Ázie a narastajúci turizmus. V prípade hrozieb sme ako negatívnych vonkajších činiteľov spozorovali geopolitické súperenie veľmocí,

preferovanie vnútroštátnych výziev pred regionálnymi záujmami a zanedbanie potencionálnych hrozieb.

Ak by sme zhodnotili výsledky našej práce vidíme, že v ekonomickej oblasti je Združenie národov silnou organizáciou, ktorá ma najlepšie predpoklady na to aby hospodársky napredovala. V oblasti bezpečnosti a zahraničnej politiky naopak vidíme nedostatky a potencionálne hrozby, ktorým bude musieť združenie ASEAN v blízkej budúcnosti čeliť ak chce i naďalej pôsobiť ako efektívna regionálna organizácia v oblasti juhovýchodnej Ázie.

Zdroje

Knižné zdroje:

1. MAHBUBANI, Kishore. – SNG, Jeffery. *The ASEAN Miracle: A Catalyst for Peace*. Singapore: NUS Press, 2017. 305 s. ISBN 10: 9814722499
2. MORADA, Noel M.. *Cooperative Security in the Asia-Pacific The ASEAN Regional Forum: The ASEAN Regional Forum Origins and evolution*. 1.vyd. Oxon: Routledge, 2010. 279 s. ISBN 0-203-86311-9
3. WANNAMETHEE, Phan. *Western Europe and South-East Asia Co-operation or Competition?: The Importance of the EC for South-East Asia: The ASEAN Perspective*. 1.vyd. Londýn: MACMILLAN PRESS LTD, 1997. s.20-39. ISBN 978-0 -333-66125-3
4. САМОЙЛЕНКО, Виктор Васильевич. *АСЕАН политика и экономика*. 3.vyd. Moskva: Наука, 1982. 190 s.

Internetové zdroje:

1. AMBASHI, Masahito. ASEAN as an FDI Attractor: How Do Multinationals Look at ASEAN? [online]. 2017. 8s. Dostupné na: <https://www.eria.org/ERIA-PB-2016-04.pdf>
2. AMER, Ramses. Regional integration and conflict management The case of Vietnam. In: *Asia Europe Journal* [online]. 2004. s. 533 – 547. Dostupné na: http://steinegger.heimat.eu/vietnam_asean_europe_asia.pdf
3. ASEAN Economic community blueprint 2025. [online]. s. 1. Dostupné na: https://www.asean.org/storage/2016/03/AECBP_2025r_FINAL.pdf
4. ASEAN Economic Community. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/asean-economic-community/>
5. Asean nations fail to reach agreement on South China Sea. In: *BBC News*. [online]. 13.2.2012. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-18825148>
6. ASEAN: A Community of Opportunities. [online]. 2017. Dostupné na: https://www.aseanstats.org/wp-content/uploads/2017/08/ASEAN_trade_and_investment.pdf
7. ASEAN: a journey towards regional economic integration. [online]. Dostupné na: <https://asean.org/storage/2017/09/ASEAN-50-Final.pdf>

8. ASEANStatsDataPortal: Gross domestic product (GDP) in ASEAN, at current prices (nominal), in US dollars (Annually ; Quarterly). [online]. Dostupné na: <https://data.aseanstats.org/indicator/AST.STC.TBL.5>
9. Backgrounder: ASEAN Community's building process. In: *Xinhua*. [online]. 26.4.2018. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2018-04/26/c_137137653.htm
10. CABALLERO – ANTHONY, Mely. Understanding ASEAN's centrality : bases and prospects in an evolving regional architecture. In: *The Pacific Review*. [online]. 13.6.2014, roč. 27, č. 4 s. 563 – 584. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.924227>
11. CRIBB, Robert. BURMA'S ENTRY INTO ASEAN: BACKGROUND AND IMPLICATIONS. In: *Asian Perspective* [online]. 3.5.2018, roč. 22, č. 3, s. 49 – 62. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/42704181?seq=1>
12. DEVI, Konsam Shakila. Myanmar under the Military Rule 1962 – 1988. In: *International Research Journal of Social Sciences* [online]. 15.9.2014, roč. 10, č.3. s. 46 – 50. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/303457482_Myanmar_under_the_Military_Rule_1962-1988
13. DUMLAO, Maria Doris. The Future of ASEAN tourism. In: *World Economic Forum's*. [online]. 4.1.2013. Dostupné na: <https://www.weforum.org/agenda/2013/06/the-future-of-asean-tourism/>
14. GHOSH, Iman. Animated Map: The Comparative Might of Continents. [online]. 11.9.2020. Dostupné na: <https://www.visualcapitalist.com/animated-map-the-comparative-might-of-continents/>
15. GOH, Chok Tong. Opening Statement His Excellency Mr. Goh Chok Tong Prime Minister of the Republic of Singapore. [online]. 2012 Dostupné na: https://asean.org/?static_post=opening-statement-his-excellency-mr-goh-chok-tong-prime-minister-of-the-republic-of-singapore
16. HIDETAKA, Yoshimatsu. Political Leadership, Informality, and Regional Integration in East Asia: The Evolution of Asean Plus Three. In: *European Journal of East Asian Studies*. [online]. 1.1.2005, roč. 4, č. 2, s. 205 – 232. Dostupné na: https://brill.com/view/journals/ejea/4/2/article-p205_4.xml
17. CHANDLER, David. CAMBODIA. In: *Britannica*. [online] Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Cambodia/Independence>

18. Indonézia: Dobrý Rytier Pohorel Na Korupcii. In: *TREND.sk* [online]. 13.5.2014. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/indonezia-dobry-rytier-pohorel-korupcii>.
19. KAWAI, Masahiro. – WIGNARAJA, Ganeshan. ASEAN+3 or ASEAN+6: Which Way Forward? [online]. 2007. Dostupné na: https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/con_sep07_e/kawai_wignaraja_e.pdf
20. KELING, Mohamed. The Development Of ASEAN From Historical Approach. In: *Asian Social Science* [online]. 6.7.2011, roč.7, č.7, s. 169 – 189. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/12122063.pdf>
21. KIERNAN, Ben. The demography of genocide in Southeast Asia: The Death Tolls in Cambodia, 1975-79, and East Timor, 1975-80. In: *Critical Asian Studies* [online]. 2003, roč. 35, č. 4, s. 585 – 597. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1467271032000147041>
22. KLIEM, Frederick. ASEAN Imperfect: The Changing Nature of Southeast Asian Regionalism. In: *Panorama Journal: Insights into Asian and European Affairs*. [online]. 31.7.2018. roč. 1, s. 23 – 33. Dostupné na: <https://www.semanticscholar.org/paper/ASEAN-Imperfect%3A-The-Changing-Nature-of-Southeast-Kliem/fbb8d4174dee2d0bf3b52e1682502a613d5ebb21>
23. KOGA, Kei. Institutional transformation of ASEAN: ZOPFAN, TAC, and the Bali Concord I in 1968 – 1976. In: *The Pacific Review* [online]. 18.4.2014, roč.27, s. 729 – 753. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512748.2014.948566>
24. KOH, Tommy. Why Asean is good for the US. [online]. 6.2.2018. Dostupné na: <https://www.straitstimes.com/opinion/why-asean-is-good-for-the-us>
25. KOMARNYTSKYI, Mykhaylo. – FRANKO, Ivan. ASEAN regional cooperation: progress, prospects and challenges. In: *European political and law discourse*. [online]. 2016, roč. 3, č. 2, s. 59 – 64. Dostupné na: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evrpol_2016_3_2_11.pdf
26. LEEBOUAPAO, Leeber – SAYASENH, Amphaphone. Lao PDR. [online]. 2017. s. 141 – 163. Dostupné na: https://www.eria.org/ASEAN_50_Vol_3_Complete_Book.pdf
27. LEE, Seong Min. ASEAN: brief history and its problems [online]. 2006. s. 1 – 19 Dostupné na: <https://www.zum.de/whkmla/sp/0607/seongmin/seongmin.html>
28. MCCARTHY, Stephen Neil. Burma and Asean: Estranged Bedfellows. In: *Asian Survey* [online]. December 2008, roč, 48, č. 6. s. 911 – 935. Dostupné na:

- https://www.researchgate.net/publication/29469065_Burma_and_Asean_Estranged_Befellows
29. NARINE, Shaun. Forty years of ASEAN: a historical review. In: *The Pacific Review* [online]. 22.8.2008, roč. 21, č.4, s. 411 – 429. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740802294689>
 30. NELSON, Brad. Can Indonesia Lead ASEAN? In: *The Diplomat*. [online]. 5.12.2013. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2013/12/can-indonesia-lead-asean/>
 31. OBADI, Saleh Mothana. Integračné zoskupenie juhovýchodnej Ázie a zahraničnoobchodné vzťahy so Slovenskom a Európskou Úniou. [online]. Bratislava 2004. 89 s. Dostupné na: <http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/Obadi001.pdf>
 32. O'NEILL, Aaron. Gross domestic product of the ASEAN countries from 2010 to 2020. [online]. 26.1.2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/796245/gdp-of-the-asean-countries/>
 33. O'NEILL, Aaron. Total population of the ASEAN countries from 2010 to 2020. [online]. 21.4.2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/796222/total-population-of-the-asean-countries/#:~:text=In%202019%2C%20the%20total%20population,Singapore%2C%20Thailand%2C%20and%20Vietnam.>
 34. SOLIDUM, Estrella. Regional Co-operation and ASEAN: The Philippine Experience. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. Jún 1997, roč. 5 č.1, s. 52 – 67. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379708434094?journalCode=asi20>
 35. TERADA, Takashi. The origins of ASEAN+6 and Japan's initiatives: China's rise and the agent–structure analysis. In: *The Pacific Review*. [online]. 18.3.2010, roč. 23 č. 1, s. 72 – 92. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512740903398348>
 36. THAMBIPILLAI, Pusha. Brunei Darussalam and ASEAN: Regionalism for a small state. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. 2.1.2008, roč.6, s. 80 – 94. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185379808434116>
 37. The World Bank: GDP (current US\$) - Indonesia, Thailand, Malaysia, Singapore, Vietnam, Myanmar, Cambodia, Lao PDR, Brunei Darussalam. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=ID-TH-MY-SG-VN-MM-KH-LA-BN&start=2019&view=bar>

38. The World Bank: GDP growth (annual %). [online]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>
39. UNCTAD. ASEAN Investment Report 2019: FDI in Services: Focus on Health Care. [online]. 2019. 272 s. Dostupné na: <https://unctad.org/webflyer/asean-investment-report-2019>
40. WIJERATNE, David. – TRIPATHI, Shashank. – SIRCAR, Sidharta. The Future of ASEAN: Time to Act. [online]. 2018. 149 s. Dostupné na: <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/healthcare-future-asean-2018.pdf>
41. YUE, Chia Siow. The ASEAN free trade area. The Pacific Review. In: *Asian Journal of Political Science* [online]. 3.4.2007, roč.11, s. 213-232. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09512749808719254>